

LA ILUSTRACIÓ CATALANA

PERIÓDICH QUINZENAL, ARTISTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any III

Barcelona 15 de Maig de 1882

Núm. 62

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 15 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE		
Espanya	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	DIRECTOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIO, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Païssos de l' Unió Postal . . .	80 »	44 »	24 »	»		Filipinas, Méjich y Riu de la Plata . . .	6 » »	3'50 » »
Se paga per endavant. — Números solts 4 rals						Y en los altres païssos, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

Supliquém als suscriptors de fora de Barcelona y corresponsals qu' estigan en descobert ab l' Administració procuren posarse al corrent á la major brevetat si no volen experimentar retard en la rebuda de nostra Revista.

SUMARI

TEXT. — CRÓNICA GENERAL, per Ramon E. Bassagoda. — NOSTRES GRABATS, per Eduart Tamaro. — LA SENYORA CANDIA. Novela. (Acabament), per J. Laporta. — LOS OBLIDATS (poesia), per Dolores Monsardá de Maciá. — IDILI, per Emili Vilanova. — JOCHS FLORALS, per L. Mercader. — ¡POBKA PATRIA! (poesia), per Francesch Matheu. — LO MES DE MAIG, per J. Ll. Pellicer. — FREDERICH SOLER y HUBERT, per Conrat Roure. — Un artista catalá desconegut. EN JOSEPH SOLER y OLIVERAS. per Lluís Maria Puig. — A LA VERGE DE MONTSERRAT, per Arthur Masriera Colomer. — GUTENBERG, per Alphonse de Lamartine; traducció d' Albert Puigdollers. — CARTA de FIGUERAS, per A. C. M. — BELLAS ARTS, per F. Barado. — NOVAS.

GRABATS. — FREDERICH SOLER. — LO MES DE MAIG — LO DOS DE MAIG á Madrid. — LA PRIMAVERA. — VENUS y CUPIDO. — SALÓ de la Llotja de Barcelona.

CRÓNICA GENERAL

COM ha arribat pera tot hom lo temps de las flors, dels cants, y de las armonías ha arribat també pera 'ls cors sentimentals lo temps de la poesia.

Y aquesta s' ha manifestat tan generosa ab sos adoradors que pera tots ha tingut presents ab que regraciarlos lo amor que l' hi portavan.

Hem tingut certámens á Figueras, á Lleyda, á Sabadell; á Barcelona s' ha celebrat per vigéssima quarta vegada la festa dels Jochs Florals. Los llorejats se comptan per dotzenas; no sembla sinó que la Poesía ab motiu de al-

FREDERICH SOLER. — MESTRE EN GAY SABER

Fotografia de R. Areñas

gun faust aconteixement dels que s' estilan entre 'ls reys de carn y os haja volgut fer ostentació del goig que sentia produhint una fornada de condecoracions que semblan talment vessadas per lo corn de l' abundancia. Aixó, empero, no pot dirse dels Jochs Florals d' enguany; de 350 composicions presentadas á la lluyta, únicament nou han lograt mereixer l' atenció del Consistori. ¿Es aixó un síntoma de decadencia ó prova tan sols per altra part un extremat rigorisme? No 'ns creyém autorisats pera sostenir cap d' aquestas duas afirmacions. Potser sia opinió purament nostra, pero creyém que 'ls Jochs Florals no están exclusivament destinats á estimular lo conreu de nostra poesia; pera nosaltres tenen además una altra missió, potser la més principal, qu' en part veyém ab molta satisfacció que 's va complint; tal es la gloriosíssima resurrecció d' aquell esperit que la tiranía d' un rey pensá haber ofegat en 1714, al passar á sanch y á foch nostra ciutat en cástich de la nobilíssima resistencia que á sos ultratjes sapigué oposar. Los Jochs Florals de Tolosa foren un gran element pera encoratjar l' homenatge qu' en aquells temps se prestava á la hermosura y al amor, més literariament parlant ben poca

cosa produhien ni en lo periodo de sa primitiva institució ni després de sa restauració portada á cap per la generositat de Clemencia Isaura. Baix aquest punt de vista nostres Jochs Florals portan gran ventatja als de Tolosa, puig qu' han produhit obras capdals, páginas selectíssimas de poesia qu' estém segurs que no han de morir ab la generació que las ha produhidas. ¿Serán menos afortunats en lo que 's refereix á tenir forsa per alentar una idea, pera propagar y difundir lo pensament qu' informá sa restauració? En una paraula, aixís com fins ara han produhit poetas, ¿podrán produhir ciutadans d' avuy endevant segons l' encertada frase del mantenedor d' enguany senyor Angelon?

Nosaltres que aixís ho desitjém no podem menos de considerar molt á propósit pera lograrho tot lo que siga concedir l' importancia que deu revestir á nostra veneranda institució. Per aixó 'ns associém ab tot lo cor al pensament de celebrar lo vintycinqué aniversari de la restauració dels Jochs Florals, que s' escaurá l' any vinent, ab gran pompa y solemnitat. Y per aixó desitjariem que comptant ja pera tal objecte ab l' apoyo de tots los catalans veraders, nostras autoritats municipal y provincial fentse eco de las aspiracions dels seus administrats ajudessen digna y decorosament al Consistori, en un pensament tan lloable.

Segurament que no s' haurá vist en Barcelona una manifestació d' entusiasme tan legítima com la produhida per l' arribada á nostra ciutat del il·lustríssim senyor don Joseph Maria de Urquinaona, digníssim prelat d' aquesta diócesis y senador del regne, qu' havia marxat á Madrid á fi de combatrer en l' alt cos de que forma part, lo tractat de comers entre Fransa y Espanya qu' acaba de sancionar S. M. lo Rey.

L' andén de la estació de Saragossa fou invadit per una inmensa generació composta en sa majoria d' obrers molts d' ells vestits encara ab la mateixa roba del taller ó de la fàbrica. També figuravan allí l' Excelentíssim Cabildo Catedral, las Juntas del Institut de Foment del Treball nacional y del Foment de la Producció Espanyola, comissions del Seminari Conciliar y dels senyors Rectors de las parroquias, de la Societat Económica Barcelonesa d' Amichs del País y de la Associació de Naviers y consignataris, representants de la premsa y de moltes altrás corporacions que en aquest moment no recordém. Los carruatges també hi eran en gran número ocupant tot l' espay de davant del pòrtich y una altra extensió considerable d' un carrer vehí. Al arribar lo tren, que vingué retrassat á causa de haberse tingut que detenir en las principals poblacions de Catalunya, que dispensaren també una entusiasta acullida al venerable prelat y sancer patrici, que venia de defensar tan eloqüentment lo pa de sos fills, fou saludat ab frenéticas exclamacions, logrant ab gran dificultat pujar al cotxe que se li havia preparat, puig era casi impossible de contenir la generació inmensa qu' allí s' apinyava. Los cavalls del carruatge en qu' anava S. Ilma. apenas podian obrirse pas; al arribar al Palau episcopal lo senyor Urquinaona tingué que sortir al balcó pera acallar los crits d' entusiasme que per tot arreu retronavan, pronunciant una sentidíssim arenga pera donar compte de com havia portat á cap la missió que 'l feu marxar á Madrid, fentse allavors més imponent que may la ovació que se l' hi tributava. Ab viscas y aplausos prolongats fou despedit lo senyor Bisbe que segurament ha de conservar un gran recort de la manifestació de que fou

objecte, á la qual nos associém de tot cor, ja que á nostres ulls lo poble de Barcelona realisá un acte tan just y merescut com oportú; precisament en aquell moment arribava á nostras noticias qu' á pesar de todas las promesas ministerials y del discurs del senyor President del Consell de Ministres estava á punt de presentarse á las Cámaras lo projecte de lley, posant en vigor la base 5.ª de la lley aranzelaria de 1869, y qu' havia sigut presentat al senyor Ministre d' Estat l' agent encarregat per lo govern británich pera comensar los preliminars de las negociacions pera un tractat de comers ab lo regne unit.

Un tal senyor Somoggi, governador de Lleyda, qual celebritat data de l' arbitraria presó del senyor Soriano en aquella capital, ha tingut á be prohibir l' us de la barretina á sos governats.

Es un acte de virilitat que segurament han de tenirli en compte los seus superiors. Lo mellor y més merescut ascens que 's podria concedir á dit senyor fora lo govern d' alguna ínsula barataria.

En cambi l' Ajuntament de Hostalrich ha aprobat una proposició adoptant l' us de la barretina en los actes oficials. Aixó quan ménos está posat en rahó perquè al ménos significa amor al país, als seus usos y costums, puig la barretina que te una brillantíssima historia ha cobert constantment lo cap de nostres pagesos y demés gent del camp, ab lo qual han demostrat tenir més bon gust que 'ls que al menysprearla no han pogut sustituir-la per altra cosa que per aquestas gorras antiartísticas que la moda 'ns ha portat de l' altra part dels Pirineus.

Y encara que no fos més que com á protesta de la desatentada conducta seguida per una part de la premsa de Madrid y de la política qu' avuy sembla privar en elevadas regions, trovariam altament simpátich l' últim acort del Ajuntament d' Hostalrich.

Un llibre debém recomanar á nostres lectors. Es lo *Llibre de la Patria*, colecció de poesías escrites per las senyoras Moncerdá y Massanés y 'ls senyors Aguiló, Amer, Aribau, Balaguer, Bertran y Bros, Blanch, Bofarull, Briz, Calvet, Camps y Fabres, Careta, Coca, Collell, Franquesa, Gallard, Guimerá, Letamendi, Llorente, Martí y Folguera, Masriera, Matheu, Maura, Planas, Pons y Gallarza, Quintana, Reventós, Riera, Roca y Roca, Rosselló, Soler, Thos y Codina, Ubach, Verdaguer y Vidal (don Eduart). Los noms de tots aquestos senyors dihuen molt més de lo que podríam dir ab nostras desautorizadas paraulas y pera que 's fassen cárrech del esperit qu' informa aquesta publicació remetem á nostres lectors á la bellíssima poesia del senyor Matheu, inclosa en altre lloch d' aquest número.

La *Commune* de París pot vanagloriarse d' haber contat entre sos membres al reputat pintor Courbet. Pero per lo cantó de la literatura no ha sigut tan afortunada. Lluisa Michel, la indultada de Nova Caledonia, pero que conserva encara pera sos sentenciadors la més desenfrenada set de venjansa, acaba de posar en escena en París un drama terrorífich y casi enigmátich anomenat *Nadina*. En ell se proposa la célebre comunalista pintar las terribles peripecias de la lluyta á que actualment está donant lloch en Russia lo nihilisme y 'l cesa-

risme y en últim resultat fer l' apología del primer.

Lluisa Michel obtingué 'l dia del estreno lo més complert dels plens; tothom s' havia donat cita al Teatro. Pero ab tot y tans bons auspícis la obra obtingué 'l més deplorable dels éxits. La terrorífica escriptora que segurament va proposarse fer posar pell de gallina á sos espectadors, no lográ més que fer esclatar á tothom ab las més estrepitosas riallas.

RAMON E. BASSEGODA

NOSTRES GRABATS

FREDERICH SOLER

Llegeixis l' article del senyor don Conrat Roure en la plana 138.

LO MES DE MAIG

Vejis l' article del senyor Pellicer en la plana 138.

LO DIA DOS DE MAIG A MADRID

Duas son las memorias de grata recordansa pera Espanya que ve anyalment á recordar lo dia dos de Maig, y que recopila ab extraordinari bon gust lo grabat que reproduhim.

La grandiosa epopeya nacional de la guerra de l' Independencia, y especialment l' enérgich alsament de Madrid l' any 1808, y la grandiosa victoria naval del Callao, guanyada l' any 1867 per lo célebre almirant don Casto Mendez Nuñez.

En abduas ocasions, la patria doná proba de son entusiasme y unitat d' acció tractanse de revindicar las glorias y privilegis de l' honor nacional, y sos héroes feren gala d' aquell valor indomit que alenta á tots los espanyols quan miran ofés lo que més estiman, aixó es l' honor ó la independencia nacional.

Figuran en nostre grabat, los tres monuments que parlan á Madrid dels heróichs capitans d' artillería Vellarde y Daoiz que donaren lo crit d' independencia lo dia dos de Maig de 1808.

En lo mateix portal ahont se veu arbolada la bandera espanyola y que era lo del antich park d' artillería, situaren aquells las poderosas pessas de campanya al peu de las quals moriren, essent depositats després sos cadáveres en las gradas del senzill altar també reproduhit.

En lo magnífich grupo de marbre colocat avuy davant del Museo del Prado, apareix enérgicament representada la resolució d' aquells pundonorosos militars de vencer ó morir per la patria; y últimament l' hermós obelisch del passeig del Prado que enclou sas gloriosas cendras, se veu tots los anys en aquesta diada voltat per una numerosa multitud que assisteix á las missas allí celebradas ab profusió, esperant també que l' acostumada professó civica vinga á depositari sas coronas, mentres que las salvas d' artillería fan retronar l' aire recordant la memoria dels héroes de aquella memorable jornada.

L' almirant don Casto Mendez Nuñez, es lo retratat en l' ángul inferior del quadro y lo bombeig del Callao en lo propi dia dos de Maig, es lo que representa la magnífica vista central de nostre grabat, oportuna y vistosamente orlada per frondosas branques de llover.

LA PRIMAVERA

Ab la facilitat que li es propia, don J. Llovera, ha dibuixat la composició que reproduhim: *La Primavera* concentrant d' una manera expressiva son pensament.

En la primera edat després de l' infantesa, es una realitat la joventut, la primavera de la vida; y per tal motiu l' alegre noya que surt de entre lo boscatje reflectantse sa imatge en lo estany tranquil com sas plasantas ilusions, es una bona imatge de aquesta estació, en la que renovantse la naturalesa, desplega imprevisora-ment sas galas pera afrontar sens intermissió todas las inclemencias que després sobrevindrán.

Sobra l' estany dos colomas giravoltan amorosas per l' espay; aixís com també en la vida de l' humanitat y de las plantas, davant de las flors de la primavera s' oviran los goigs de l' amor ab sos fruits desitjats, essent per lo tant complerta la composició en son essencial y fins en lo més extens y general concepte.

Si després de ponderar l' acert del senyor Llovera en la disposició d' aquest assumpto, volguessem detallar la perfecció ab que ha sapigut interpretar sa pensa, la bona excució del fondo y demés detalls, la fácil transició de tons y la puresa de todas las parts de l' execució, seria aixó voler reproduhir lo que tantas vegadas tenim dit, respecte al conegut dibuixant ab quals obras s' han honrat repetidament las planas de LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA.

Es sapigut que figura entre los primers de nostres

dibuixants en lo gènere á que especialment se dedica, y merescudament son buscadas sas composicions com plenas de bon gust y exquisida finor d'execució.

VENUS Y CUPIDO

Infinitas vegadas s'ha proposat l'esculptura la representació de la deessa de la bellesa representada per Venus, essent l'infantó Cupido lo símbol de l'amor, instintiu, imprevisor é irreflexiu. Sapigut es de quina manera ho realisaren los artistes clàssichs, presentant obras verament mestres y de grandíssim mérit, mes aquí no es oportú examinar sas calitats més descolllants.

La Venus de Ginés que figura ventatjosament en lo Museu del Prado, ostenta un dels atributs més atractius de la bellesa, lo pudor; y l'incitativu Cupido á sos peus está ben concebut y executat ab perfecció.

Te aquesta figura las calitats escultóricas de unitat en la composició, correcció en las formas y bona disposició del grupo, essent ben interpretada l'idea que dona caràcter á l'obra imaginada.

SALÓ DE LA LLOTJA DE BARCELONA

Celebrat es generalment lo gran Saló de la Llotja de Barcelona, una de las construccions civils més admirables de l'Edat Mitjana y del que s'han ocupat diferents autors. Entre ells tenim á la vista la concisa memoria escrita per don Antoni Aulestia y Pijoan en lo volum primer de l'Album pintoresch monumental de Catalunya, y d'ella traurem las principals noticias sobre aquesta important obra.

Sapigut es que en dita Edat Mitjana totes las ciutats del Mediterrà, tenian salas de fácil accés ó *loggias* pera reunirshi los navegants y mercaders, aplaquantse també allí lo Tribunal que entenia en las causas de comers.

Pera aquest efecte á Barcelona lo Concell municipal comprá l'any 1339 á la familia de Moncada, algunas casas en la Riba y en lo punt anomenat *plassa dels Cambis*, pera edificarhi la Llotja, quals traballs comensaren l'any 1382, continuantse encara en 1398 pel mestre Pere Zabadia.

Consta també que en 1438 alguns temporals causaren gran dany á l'edifici; y que en 1452, los Cónsuls de la Mar y lo Consell de Vint, resolgueren alzar una capella, que ocupá lo lloch del pati actual, qual capella subsistí fins que construït en 1562 un porxo ab columnas corintias, fou substituïda per un altre en 1575, la que fou benehida en 1608.

De aquesta capella se conservan en lo Museu d'antiguitats una hermosa creu de plata daurada del sigle xv, ab *lignum crucis*; un porta pau de plata y un hermós missal del sigle xvi.

L'enumeració dels actes y festes que tingueren lloch en l'antiga Llotja fora molt llarga, si be molt grata per l'explendor de que 's'investiren, y encara que no 's' te coneixement de l'aspecte de l'edifici, que seria segons opinem consemblant al de las notables Llotjas de Valencia y Mallorca, pel gran saló que reproduhim pot judicarse de sa magnificencia y estil.

A últims del sigle xviii, fou resolt l'enderrocament de l'obra antiga y l'any 1772, l'arquitecte don Joan Soler, comensá l'obra nova d'estil compost, la qual mideix 170 peus de longitud y 127 de latitut, ab un porxo en la plassa de 43 peus de sortida.

Al construirse l'obra nova, se tingué lo bon acert de conservar la gran sala de contractació, y aixís podem admirar encara las quatre altas y pulidas columnas que forman duas series de tres archs cada una, resultant per lo tant, en suma, tres naus de 116 peus de llargaria per 65 d'amplaria. En los plafons dels archs se troban esculptats alternadament, uns escuts de Catalunya y de Barcelona, y la cuberta la forma un grandióis enteixinat en la que entre florons y altres adornos, campejan també pintats y daurats numerosos escuts de Catalunya y de Barcelona.

Las parets que clouen aquest Saló, tenen oberturas y moldurats acomodats al estil de sas fatxadades exteriors; y á l'alsaria dels capitells de las columnas, corra una galeria sostinguda per elegants cartelas y adornada ab una lleugera barana de ferro d'estil gòtic.

Es curiosa noticia, la de que las repetidas quatre columnas foren renovadas modernament fins als archs, imitantse exactament las antigas. Pera efectuarho, fou precis posarhi grans encavalladas que sostinguessen los archs, mes tot se portá á terme ab tanta perfecció que una vegada tretas las encavalladas, los archs no feren lo més petit moviment.

En aquest Saló ha tingut lloch en lo corrent y en molts altres anys, la magnífica festa dels Jochs Florals, y en tal ocasió ademés de la vida que li donan l'escolllida y animada concurrència, cobra nou aspecte lo saló segons tinguérem ocasió de demostrarho l'any darrer, ab la multitud de flàmulas ab los noms dels Mestres en Gay Saber, blasons, garlandas de flors y de ramatjes, y ab los demés adornos que contribuïxen al major lluhiment de dita celebrada y joyosa festa anyal de las lletres catalanas.

EDUART TÁMARO.

LA SENYORA CANDIA.

(NOVELETA)

IV

La senyora Candia, havent passat tota la nit sens aclarar l'ull, s'alsá del llit, s'acabá de vestir, doná la clau del pis á una vehina y marxá depressa cap á l'estació del carril, decidida á perseguir al ingrát que tan frescament l'havia abandonada.

Arribant á Sant Feliu va saltar del tren y s'encaminá al hostal; allí preguntá per la patuleya de comedians á que s'havia ajuntat lo deslleal Evaristo.

—Tots han posat en aquesta casa—li va fer la criada—pero ahir á mitx dia van marxar cap á Vilafranca.

—¿Es dir que ja son fóra?—preguntá ab desesperació la senyora Candia.

—Com que ja no hi tenian res que fer á Sant Feliu...

—¿Y donchs qué van venir á compondre?

—Han fet comedia diumenje á la nit y al endemá han marxat á divertirne uns altres; los comedians tenen aixó, dona.

—¿No venia ab la colla un minyó aixirit, magristó, ab un bigoti ros...?

—Voldrá dir un que deu ésser casat de nou.

—¿Casat de nou?—preguntá estranyada la senyora Candia.

—Sí, un que anava ab la seva dona y que en tot lo sant dia no la deixava un minut desamparada.

—¡Ah! já, —va fer la senyora Candia mossegantse 'ls llábis.—Voldreu dir una xicota valenciana...

—Sí, sí, 'l parlar d'ella no era pas d'aquesta terra; molt maca, molt bufona... ¿veritat?... es la seva dona; no?

—Be ho es.

—Y 's coneix que s'estiman forsa.

—Prou que 'ls hi passará.

—¡Oh! es natural; al príncipi tot son flors y violes.

—¿Y m'heu dit qu'eran á Vilafranca?

—A Vilafranca han dit que anavan; d'allí, qui sab ahont la donarán?... y allí ahont ells vajan no hi ha de mancar fressa... en bona fé; aquí van passar gatejant tot lo dia, que jo estich que per miraclo no 'm vaig reventar de riure; si arriba á estar bona la pubilleta... ¡vái gem Deu! pero la pobre va comensar la tarde ab basses y travalls, que 'ns pensavam que se'n hi anava; de á les hores ensá aquesta casa va com Deu vol. Encara avuy ho deya la mestressa: sembla que 'ls comedians nos haján dut la peste.

—¡Oh! ¿qué hi sab un hom?... Ja cal donarshi ansia, porque 'ls mals no se sab com venen ni com se'n han d'anar.

—Lo remey del metje no li ha fet pas gota de bé.

—¿Qué saben los metjes? espatllar naturaleses y fóra.

—Prou que ho deya la mestressa. Si aquí no estessem tan atrafegats ja un ó altre hauria saltat á Barcelona á veure si 's trobava aquella bona senyora que avans era al carrer del Hospital, y ara no sabem ahont para, que diu que tot ho endevinava y encertava tan be 'ls remeys...

—¡Oh! la que vos diheu es morta. Ara teniu d'anar allí á la voreta mateix, entrant al carrer de 'n Robador, una escaleta que té 'ls esglahons de rajola de Valencia; es al primer pis, ja veureu al balcó una gabia grossa ab una merla. Demaneu á la senyora Candia, qu'es la que á mi m'ha salvat la vida més de dos cops; ningú se'n ha reñedit may d'haverhi anat.

—Be l'hi diré prou á la mestressa.

—Sí, diguelhi, qu'es cop segur. Carrer de 'n Robador...

—Ja me'n recordo, ja, de totes les senyes.

—Y allí no cal pas que hi vaja un mateix de la casa; qualsevol hi pot arribar, mentres hi tingueu confiansa.

—Encara mellor. Forsa que ho estimará aixó la mestressa quan l'hi diga.

—Donchs ja ho sab; lo remey lo té á les mans.

Y satisfeta d'aquella conversa la senyora Candia 's despedí de la criada, sortí del hostal, se'n torná cap á l'estació y poch després pujava al tren tot dihentse per ella mateixa:

—Ja me'n puch tornar descansada; per ara no cal que m'escarrasses en perseguir á aquell tarambana; me sembla que l'atraparé sens córrer gayre... y ténte compte, Evaristo, que aquesta traydoria me l'has de pagar ben cara.

V

Dos dias havian passat de lo que acabem de dir, quan la senyora Candia no poguent contenir més la seva impaciencia, havia tirat un nou plan pera castigar exemplarment al deslleal Evaristo; estava á punt de posarlo en obra y en la soletat de sa cambra acabava de combinar *in mente* 'ls medis conduents al mellor éxit. Lo so de la campaneta de la porta la destorbá de ses meditacions.

—¡Malviatje!—exclamá irritada la senyora Candia.

Y s'aixecá á obrir.

Murmurant un «Deu vos quart» entrá ab lo cap baix

y com possehit d'estrany respecte un minyó sapat, moreno, farreny de cara, vestit al estil de nostres pagesos del pla de Barcelona.

—¿A qui demaneu, mestre?—li preguntá la dona.

—¿No es aquí que s'hi está una senyora... que diu que...

—Ja entench que veniu per mí; passèu enllá y asseu-vós.

Lo minyó va entrar en una saleta, resseguí ab una mirada les parets y 'l sostre, y 's deixá caure en una cadira.

—¿Y donchs?—va fer la senyora Candia entrant y acostantse á la taula que hi havia al mitx de la sala.

—Ja veurá... no es pera mi mateix qu'he vingut...

—No hi fa pas res. Vos deu interessar saber alguna cosa d'una persona qu'estimeu; no es veritat?

—Justament.

—Vos sou de fóra, ben cert.

—De Sant Feliu, mentres Deu vulga.

A la senyora Candia li va fer un salt lo cor.

—¿Sabeu de lletra?—preguntá.

—Ni mica; de menar carro y tractar bé 'l bestiar sé jo.

—Obriu aquest llibre si 'us plau—digué la dona signantli un gros volum.

Lo minyó 's disposá á ferho y dubtava per quin cantó obrir.

—Al full que vos vulgueu; lo primer que vinga... Aixó mateix; bé está.

La senyora Candia 's va asseure al devant de la taula, 's posá 'l llibre á la falda y després de fer com qui passa 'ls ulls per la plana, va tancar lo escapanlli una mitja rialla y dirigintse al jove.

—Vos veniu per una noya...

L'home va fer ab lo cap una senyal afirmativa.

—En aquella casa hi ha molts anants y vinents.

Altra afirmació muda del jove, que obrí uns ulls com unes taronjes.

—Y la noya pateix molt; cal donarli remey; ¡pobreta!

—Encara que 'm coste la vida.

—Pot ser ni donant la vida 'l trobareu.

—Ell hi sia, que de trobarlo ja 'n responch.

—Ascoltéume be, jove; no puch ferhi gran cosa jo en aquest mal que té la pobra xicota; aquest mal no 's cura ab oracions ni ab cataplasmes; lo remey vos mateix direu si es gota senzill; escolteu lo que ara vos diré. Una dona que té donada l'ànima al diable ha trobat la seva ventura fentse estimar del home qu'ella cobejava; pero la felicitat d'aquella dona havia de costar la desgracia d'una verge, y 'l mateix dia en que 's comensá l'una també 's va comensar l'altra; ja teniu explicat com tan bon punt aquella dona lográ la ventura qu'esperava, una innocent va rebre sa mala mirada y aixó y comensar la malaltia va ésser tot hu; y tingau per entés que la malalta no trobará remey mentres dure la felicitat de la que la fa patir; quan ella veja desfeta sa ventura, aquella mala mirada haurá perdut tot l'encís y la malalta 's posará bona.

—¿Res més?—preguntá 'l jove—¿no puch saber ahont para aqueixa dona del infern?

—Jo no vos puch dir altra cosa sino que al moment de comensarse 'l mal ella estava prop de la donzella que fa patir, dins de la mateixa casa, davant per davant dels seus ulls.

—Prou ne tinch. Jo l'acabaré 'l patir de la pobre noya, encara que 'm coste anar fins al cap del mon—digué 'l jove alsantse de la cadira y disposantse á marxar.

—Encara vos diré més;—torná la senyora Candia—si aquesta noya estima, si te qui la festeja...

L'home signava que sí ab lo cap y 's posava la ma damunt del cor.

—Tota l'estimació que tinga ara—seguí la senyora Candia—s'anirá tornant aboriment com més creixerá l'amor que ha encés aquella dona que tá la culpa de son mal... Un altre dia vos espero; convé que torneu á dirme alguna cosa de lo que haureu fet.

—Tornaré, n'hi dono paraula, y duré la nova d'haver eixit ab la meua ó s'ha de perdre 'l meu nom.

Se despediren l'un y l'altre, content éll ab veure obert lo camí de salvar á sa estimada y élla ab haver trobat qui inconscientment l'ajudés á portar á terme son plan de venjansa.

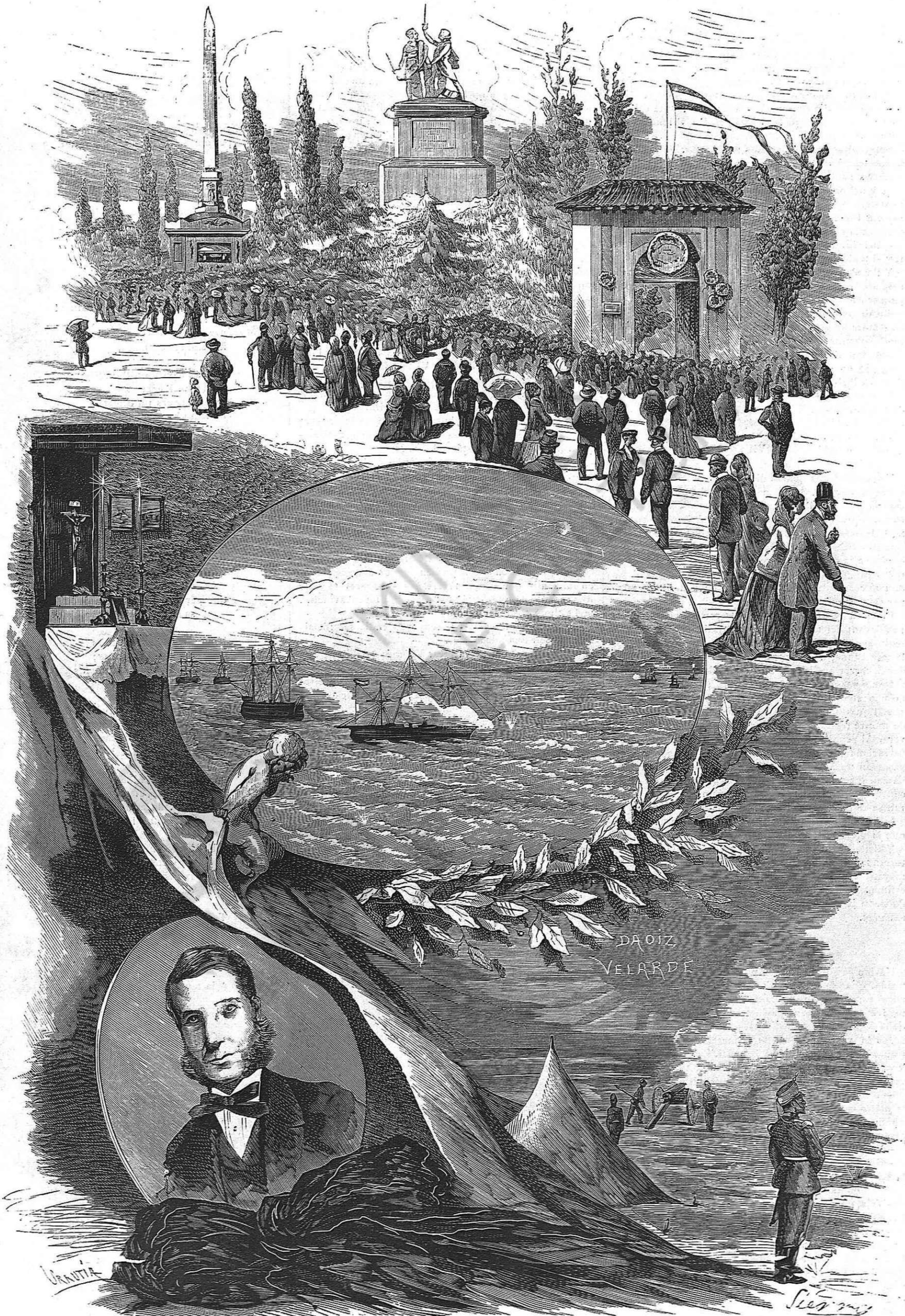
VI

Al vespre mateix s'havia reunit un consell de familia en l'hostal de Sant Feliu; avans d'obrirse discussió sobre 'ls medis que s'havian de posar en práctica pera alcansar la tan desitjada salut de la pubilleta, tots van escoltar atentament al jove qu'estava contant per pessés menudes l'entrevista que acabava de tenir ab la senyora Candia. Lo narrador revestia 'l doble caràcter de missatjer d'aquella dona tan sabuda y d'interessat en lo be de la malalta, tant com qualsevol de la familia. Quan aquest va estar llest de contar lo que devia, tothom hi va dir la seva, tothom va proposar plans, pero tothom va convenir en que la desgracia de la noya venia de haver entrat en aquella casa l'encantadora valenciana que anava ab los comedians; y acordarse donchs

MAIG

LO MES DE MAIG. — COMPOSICIÓ DE J. LLUIS PELLICER

LO DOS DE MAIG A MADRID

unànimement que s' havia de procurar desfer la felicitat qu' ella disfrutava al costat del Evaristo.

Lo jove que primer havia parlat va demanar un xich d' atenció y ab tot resolut va dir:

—¿Vos comprometeu tots los que aquí esteu reunits a no recordarse may més de lo que s' ha dit fins ara y a no parlar de res vinga lo que vinga?

Tots van respondre afirmativament.

—Donchs jo m' comprometo a fer tot allò que cal pera que poguem eixir ab la nostra; no n' vulgueu saber res més.

Se va alzar entre 'ls oyents una ramor, que indicava l' admiració de que tots estaven possehits al sentir aquelles paraules, expressió franca del ardiment del jove y del amor que duya a la pobre noya malalta. La hostalera agafà al minyó pe 'l seu compte pera enterearse del intent que portava, pero no n' pogué traure-la més petita paraula.

—Deixéume estar—deya ell—que jo sé lo que m' toca fer; si teniu confiança en mí, no hi penseu més.

Y l' endemà, tot just clarejava, ja se n' va anar de casa ab l' intent de passar fóra 'ls dies que convingués pera trobarse ab l' Evaristo, y anant de vila en vila, seguint lo rastre dels comedians, no pensava més que n' arrodonir lo seu plan de manera que se n' tragué lo mellor resultat possible.

—Al cap d' ayall—se deya—la qüestió es desaparitarlos, y jo no veig cap més camí que traure del mop a l' un ó a l' altra.

Y en aquell cap sens solta quedà firmada la sentència de mort del pobre Evaristo.

VII

Van passar uns quants dies y la pubilleta del hostal s' anava posant bona com per miracle; tornavan a sa cara la frescor y l' hermosura d' avans y l' mal s' havia esbargit no quedantli més molestia a la noya que un xich de defalliment, explicable pe 'ls continuats tropells que havia tingut tota aquella setmana. La malalta no s' queixava ja de res més que de l' ausencia del seu estimat; ningú sabia ahont parava; no més ell, que al cap de tant córrer del un cantó al altre havia arribat a atrapar als comedians.

Erà ja a entrada de fosch y la companyia desfilava per davant del teatre eixint del ensaig que acabava de tenir pera la funció del endemà. Cada hu va tirar per la seva banda; l' Evaristo de brasset ab la bella Victoria anava carrer avall cap a fóra de la vila; lo vespre convidava a passejarse y la enamorada parella s' estimava més la soietat del camp que 'l brugit y la gatzara del hostal quan s' hi reunian los comedians, sempre a punt de moure fressa y d' atabalar a tothom que tenian a la vora. Al peu d' un marge s' va asseure l' encantadora valenciana preguntant al Evaristo que fés lo mateix; allí passaven una estona ben a pler dihentse lo que ja se havian dit milers de vegades, quan a lo mellor de la conversa saltà al costat seu mateix un home que encantantse ab l' Evaristo li digué aquestes soles paraules:

—Entre la teva ventura y la meua no puch trihar més que la meua; que Deu me perdone.

Y li deixà un punyal clavat al pit, fugint depressa torrent avall en mitx dels anys qu' exhalava ab veu desmayada l' pobre Evaristo y 'l xisclar esgarriós de sa estimada. Quan hi acudiren alguns homes de la vila, l' assessí ja qui sab ahont parava; no se n' va saber res may.

VIII

Havian passat dos dies d' ensà que 'l Evaristo rebé la ferida, quan la senyora Candia va tenir una visita que no s' esperava. Aquell company del Evaristo, aquell perdut de qui la dona havia tret les primeres notícies de la fugida dels comedians, sabedor de lo que passava, se n' va anar a casa de la mateixa dona comptant traure d' aquell pas algun benefici. La senyora Candia 'l va rebre de la manera més amable, tot masegantse 'l cervell pera atinar ab l' objecte de tal visita.

—A vosté li vindrà de nou pot ser que m' haja prés la molestia de venir-la a veure, sabent com sab que jo no tinch fé en res de tot aixó que fa que sia aquesta casa tan freqüentada.

—Vosté dirá. Séga, fassam lo favor.

—Gracias, senyora. Altrament... ja deu saber lo que hi ha veritat?

—Si no s' explica...

—Vaja, dona; no cal anar ab misteris. ¿Qué sab del Evaristo?

—¡Ah! que se n' va anar de Barcelona ja fa dies... y lo cemés que vosté m' va innovar aquella tarde, que oé ho deu tenir tan present com jo mateixa.

—Y res més?—va fer l' home, mirantse de fit a la senyora Candia y apuntantli una mitja rialleta prenyada de malicia.

La dona no pogué evitar que s' escampés per sa cara una grogor que trahia a la seva conciencia, y tot mostrant sorpresa va preguntar:

—¿A qué venen totes aqueixes impertinencies?

—¿A qué venen? Vaja, m' explicaré clar, ja que vosté s' empenya en fer veure que no sav de que li parlo. L' altre dia l' Evaristo va rebre un mal cop, una friolera, una punyalada que no li va entrar més que mitj pam a les entranyes; aixó no es res; a hores d' ara ell pot ser qu' estiga colgat, però a vosté no li costa un ay. Sino que 'l dimoni qu' en tot se fica... ¿m' entén?... ha fet que algú piques ab un pobre xicot de la companyia, un noy de be que no te altre antecedeent destavorable que l' estar ja de temps enamorat, pero ab desgracia cumplerta, d' aquella bona mossa, la Victoria, que vosté coneix tan bé com jo y que, ab lo que vaig veient, ha d' ésser la perdició de tothom que s' escaiga a toparla pe 'l camí de la seva vida. Crech que la senyora Candia comensa a entendre alguna cosa. Donchs, com deya aquell xicot se troba ara no pas gayre segur y necessita que un, com ara jo, que m' he florit tants anys entre mitx de jutjes y de papers sellats, li allargue una ma pera traure de aquesta fanguera y fassa comprendre que 'l xicot no té res que veure ab lo fet y que si algú pot saberne es més aviat una dona que tenia ab l' Evaristo certes relacions que s' han trencat per culpa d' ell, una dona qu' está gelosa d' ensà que l' Evaristo l' ha abandonada pera seguir a la Victoria, una dona que n' ha dit a mi mateix que volia venjarse terriblement, una dona, en fi, que ab lo nom de senyora Candia podria fer un bon paperet en un procés criminal.

—¿Qué diu ara aquest butxi?—exclamà la senyora Candia ab veu esgarriosa y alsantse de la cadira.—¿Qui li ha dit que jo estás gelosa...?

—Ningú m' ho ha dit, pero jo m' ho vull pensar.

—Y d' honi s' ha tret que jo volia venjarme...?

—¿Qui m' priva de dir que ho sé per confessió de vosté mateixa?

—Ah butxi! ¡Mala sangl...

—Calma, calma, senyora; parlant s' entenen les persones. A mi tant me fa que pague la festa l' un com l' altre; jo puch dir aixó qu' he dit ara mateix ó puch callar, y fins puch donar una empenta en aquesta cosa en tal sentit que ningú arribe a sospitar res de vosté ni s' recorde de que vosté es al mon; jo a tot m' avinch... ¡ey! tothom vol ésser recompensat...

—Naturalment—va fer la senyora Candia sentint aixamplárseli una mica 'l cor.

—¿No compren la meua idea? Val més parlar clar que motejar.

Ja desde aquell punt la conversa va pendre un altre camí; ja s' va tractar d' altra cosa; los que parlavan ja s' anavan entenent. L' home al anarsen caminava depressa y tot sovint se palpava l' armilla per damunt de les butxaques.

La senyora Candia al quedar sola, després de molt pensar y molt repensar va creure que fet y fet lo mellor era anarsen de Barcelona pera fugir de noves visites com la que havia tingut aquell dia y salvarse de lo que podia venir segons allà ahont la donés lo resultat de la feta que havia motivat tan penosa entrevista; per lo que toca a camparse la vida en altre lloch ab l' exercici del seu art, la senyora Candia estava ben tranquila.

IX

Una tarde trucavan a la porta del pis que ocupava la senyora Candia, y com que ningú responia, tornavan a trucar. Una vehina trayent lo cap per l' ull de l' escala preguntá:

—¿Que demaneu per la senyora Candia, mestre?

—La mateixa; y que m' voldria no trobarla, porque he vingut expressament de fóra per mor d' ella; y a Sant Feliu m' esperan a entrada de fosch.

—Donchs es fóra dies há. Pujéu, home, pujéu, que vos donaré més notícies.

L' home hi pujá y arrambat a la barana de l' escala escoltà lo que li deya la vehina:

—Aquesta bona senyora... ¿me voleu creure, jove?... jo crech que s' ha trastocat. Avans sempre l' haurian vista trempada y de bon humor; ara, d' ensà que la va deixar aquell comediant, que no sé si li era nebot ó que dimoni li era, no estava may alegre, sempre tenia neguit, passava 'l vespre ab nosaltres de por que tenia de estarse sola, y no més sabia parlar de la traydoría del ditxós Evaristo y renegar d' una valenciana que diu que 'l va desencaminar. Ara tot d' un plegat, quan ningú s' pensava res, se ns ha despedit a la francesa y Deu sab ahont para. Si aixó no es tenirne una arrel... ¿veritat, jove?

Y l' home no responia; s' havia quedat ab un pam de boca oberta.

J. LAPORTA.

Abril 1882.

LOS OBLIDATS

Dins l' ample espay d' un fossar rich sepulcre s' veu de marbre, y esculpit dessobre d' ell, antich blasó y una espasa.

Mareselves y rosers en lo reixat s' entrellassan, y en son peu creix un desmay per ombra darli ab ses branques.

Cada jorn, quan trist lo sol darrera dels monts s' amaga, una nina, ab més encants que 'l poncelló quan esclata,

A la tomba del capdill dirigeix la feble planta, y unes voltes llansa plors, y altres mormola pregaries.

Tres jorns fa que un rossinyol porta a la tomba sagrada, porque en lo salze ufanós hi refili ses cantades.

Mes inconstant, l' aucellet, jamay en l' arbre no s' para, que vola vers un cercat, hont no hi ha ni flors ni marbres.

Y allí, damunt vella creu, ja pel temps mitj trossejada, de sos més hermosos cants hi refila les passades.

—Rossinyol, bon rossinyol, la nina exclama; ¿per qué en eix sepulcre aymat no hi fas estada?

Ben digne de tos cants bells n' es lo meu pare, que per sa terra lluytant sa sanch va darne.

Per ço, trovadors preclars sos alts fets cantan; per ço, preuhats monuments li alsa la patria.

Ja veus, donchs, bon rossinyol, si m' pots complaure; ¿quí més digne trobarás de tes cantades?—

Aixecá son capet l' au, plegá ses ales, y digué, desde la creu, estes paraules:

—Hi ha aquí un obrer que al treball los jorns passava, sens desitjar altra sort que feyna llarga.

Tenia honrada muller, que molt l' aymava; tenia un ninet hermós com un trench d' aubo.

A la feyna marxá un jorn, plé d' esperança, pera alsar d' un potentat lo rich estatje.

Mes no n' era del matí, la mitjdiada, quan dins la runa, son cos se soterrava!

Restá la viuda, ab son nin, desamparada. En mitj la remor del mon ¿cóm esmentarla...?

Mes un jorn lo fill digué: —No ploreu, mare, que ab lo guany de mon treball ja res nos manca.—

Y a la feyna aná, cantant gentil tonada que tréncá en son llavi fresch férrea máquina!

Per ella mitj trossejat,
prompte finava,
y ab sa mare l' altre jorn
l' amortallavan!

Oblidats, baix d' esta creu,
fa temps descansan
ab altres que 'l mateix jou
los ha fet martres.

Y puig que cap monument
no 'ls fa la patria,
ni trovadors preclars,
sa mort no cantan;

A sa fossa envia Deu
les aus manyagues,
perque lo que 'ls homs no fan
ho fem nosaltres.

DOLORS MONSERDÁ DE MACIÀ

Desembre de 1881

IDILI

A casa d' un pobre aviat está descrita; y dich pobre, valentme de la paraula comuna que serveix pera distingir als que no tenen caudals dels que 'ls tenen sobres.

Richs y de primera classe anomenaria jo als que vivint en pau ab la seva sort s' acontentan ab poca cosa y posan per endevant de tota enveja 'l que no 'ls manqui la seva renda de salut y feyna.

Tampoch diria pobres de solemnitat á aquells per quí, lo resoldre lo problema de la vida se 'ls hi presenta cada dia ab noves dificultats precisament á las horas del menjar y no poguentlo resoldre, pensan sortir del conflicte cambiantlas; y ab las moltes variacions á que la necessitat los obliga fer, resulta que molts cops no toca la de dinar y gracias que no 'ls hi vinga atrassada la de sopar.

A aquestos infelissos dirloshi pobres de solemnitat me pareix una difosa tremenda. Quina solemnitat ó grandesa revesteix aquest desajust del honorari que 'l ventrell regula ab singular precisió, y la flaqueza d' ánimo, lo mal de cor y defalliment que porta tal perturbament? Dir pobres de solemnitat als que no gosan d' altrás abundancies que las fredors del hivern y angunias xafogosas al estiu es pulir massa l' idioma y perfeccionarlo fins á un punt que fa fredat.

No son del tot pertinentes, pe 'l cas que vull referir, aquestas reflexions; pero m' han sortit del bech de la ploma marcantse al paper vestidas de dol y tan modestas y quietas s' han anat arreglant, que no he tingut cor d' ennegri-rlas més travessantlas de part á part ab una ratlla de tinta... y, aquí s' han quedat.

Además aquestos pobres ni sisquera tenen casa per poder descriure: á no ser que 's prenga per tal la trista cofurna hontse recullen y dormen apilotats; y per desgracia, en estas quadras, es inútil que hi vaja á treuren copias lo aficionat, que 's condol massa y que cerca quadros agradívols per mostrarlos á sos lectors.

Com si comenssem: la casa del pobre aviat está descrita. Un quart pis en lo que 'l sol s' hi presenta dematí (ménos en los dias que 'ls núvols li fan fer feriat) com per repintar las parets de la sala ab sa claror, y á la tarde, per la banda del pati 's fica á la cuyna y s' entreté jugant ab las ampollas de capil-lera que hi ha al escudeller, copiantlas en la paret vestidas de negra lo mateix que una professó de cucurullas. Pot haverhi un balconet (y realment hi es en la que 'm proposo descriure) que donga bo de mirar. Enjoyat desde que matineja per claró abundosa, qu' es la riquesa que més pródigament pot gastar lo jornalero, sembla un boci de país japonés. Lo sol hi mata horas enamorat

de la verdor d' uns quants testos d' alfábrega y maria-lluia, y ensinestrantse ab enginy, trapua á través dels quadrats d' un petit canyís cobert d' enredaderas y campanetas de color de lila que brandejan sempre *armonias* de fragancia; s' estén sobre 'l pis marcantshi l' ombra de aquella gelosía com si 's gosés en fer servir de mirall las rajolas per contemplarse en aquellas *mitjas presas de claror*, boy engalanat ab embulls d' enredadera y penjarellas de campanetas.

Una cadenera que ab son belluguex y 'l seu anar y venir y lo seu tafanejar á través dels filferros de la gabia sembla lo trovador d' aquell palau de la poesia que 'l ronda refilanthi cada passada y cada combinació de tresillos y arpeggios, com si allí hi tingués amagada la seva amor festejantla ab un seguit d' alegrías que fins arriban y traspasan per ferne gosador tot lo vehinat.

De bon matí, una noya moreneta,—qu' es lo color que més plau de besar lo sol,—ab uns ulls negres, que la llum los enfosqueix encara més, surt al balcó, renova l' aygua del abeurador, espallofa ab bufadetas la escayola posanthi una boqueta com un confit, crida á la cadenera ab una lley d' amorositats que rendirian á qualsevol galant; posa una fulla d' escarola tendre y trencadissa com vidre entre los fils-ferros de la gavia, y després de guaytar amunt y avall del carrer se fica dins y retorna als seus cants que junts ab los de la cadenera forman un duo molt primorós.

**

A la una, després de dinar, tota la familia s' enquebeix en lo balcó; lo pare que hi va á fumar lo cigarro, contempla lo fum com se destría y 's trenca en los quadrats del canyís; la dona, que ja está llesta dels quefers de la cuyna, surt á contemplar lo jardinet y apoyantse de colses á la barana doblegantshi lo devantal á manera de coixí, 's posa á tot pler per tirar unas cuantas amoretas á la cadenera; y la noya espigola d' assí y d' allí en los testos, arrenca las fullas marcidas de la enredadera, ó 's mira, fent servir de tocador los vidres del balcó, com l' hi escauhen al pentinat las campanetas que tot just logra ferlas sostindre entre las ondas dels seus cabells. Tots tres gosan ab la sentida de las plantas, ab lo belluguex de las fullas, ab lo brandar de las flors y prenent *garbelladuras* de sol, una hora de pau y de felicitat,—qu' encara que no se 'n tinga idea es ben segur que á la gloria s' hi deuen passar estonas tan ditxosas como las que 's disfrutan en aqueix benaventurat balconet.

També á la tarde, acabat lo trevall, s' hi torna á reunir la familia; torna á cantar la cadenera y flors y fullas ab son vaivé y son desasossego espargen unas olors que sembla lo incens ab que la ditxa embauma aquella familia ben avinguda ab la seva sort.

**

Las campanetas ja no balandrejan, lo dol y la set las ha enmustidas; sos nirvis, ab clarías de fullas secas, cauhen com fillassas embulladas; la maria-lluia ha perdut sas fullas y sas olors; lo marduix no mes te tronchs...

La cadenera canta y canta tot lo dia, ab son capet al aire... cercant llum, sobre del saltador, del que no gosa mourers per no topar. En sos ullets, avans lluhents com agullas de picar, hi te duas butllofas que li matan la llum y no la matan á ella tan desdixada... y canta, canta tot lo dia com si volgués eternir la claró que li han robat pera que torne á enjoyar sos ulls.

**

La familia no ix al balconet en sas horas de descans. Als dematins no se sentan aquellas peregrinas cansonetas que combinavan la noya y l' aucellet. Lo pare arriba á mitj dia á casa, y ab cara saturna, dina, calla y se 'n va sens exir al balconet. Sembla que vulgui fugir d' aquella casa ahont tanta pau y alegría si gosava... La noya, en alsantse de taula se 'n torna al seu treball, y la mare cansoneja rentant los plats, suspira y no 's dona afany com antes pera enllestir y corre al balcó á fer moxainas á la cadenera y á olorar las flors.

¡Pobre cadenera! prou canta en aquella hora que se sent dringar los plats y 'ls coberts; prou crida á las sevas companyonas; sembla que ab son cant tristíssim las hi diga que ja ha perdonat al seu *sayó* al *botxi* que li cremá 'ls ulls pera que cantés més ¡ab tant qu' ella cantava! ab tant que omplia aquella casa d' alegransas y de bon viure.

EMILI VILANOVA.

Mars, 31.

JOCHS FLORALS

Una vegada més s' ha celebrat ahir va fer vuyt dias la poética festa dels Jochs Florals, bella institució felisment restaurada fa vint y quatre anys y que ja á l' hora present ha adquirit una ufanía de que 's meravellan los que de bell principi l' aculliren ab una mitja rialla burleta y li pronosticaren una curta y migrada existencia.

Vint y quatre anys de Jochs Florals donan fé de nostra vigorosa renaixensa literaria, de nostre may apagat patriotisme, de nostre dret á representar un paper brillantíssim en lo concert literari dels pobles civilisats; vint y quatre anys de Jochs Florals diuhen ben clar que Catalunya es terra de poetas; que la nostra llengua té la forsa y la riquesa y la dolser pera enmotllarse á la expressió de tots los sentiments; que 'ls nostres poetas, després d' aportar á las llettras castellanas tresors riquíssims d' inspiració, ja no 's desdenyen de cantar en sa nativa llengua y l' adoptan ab preferencia, gayre bé de una manera exclussiva, pera donar forma al pensament que engendra sa fantasia.

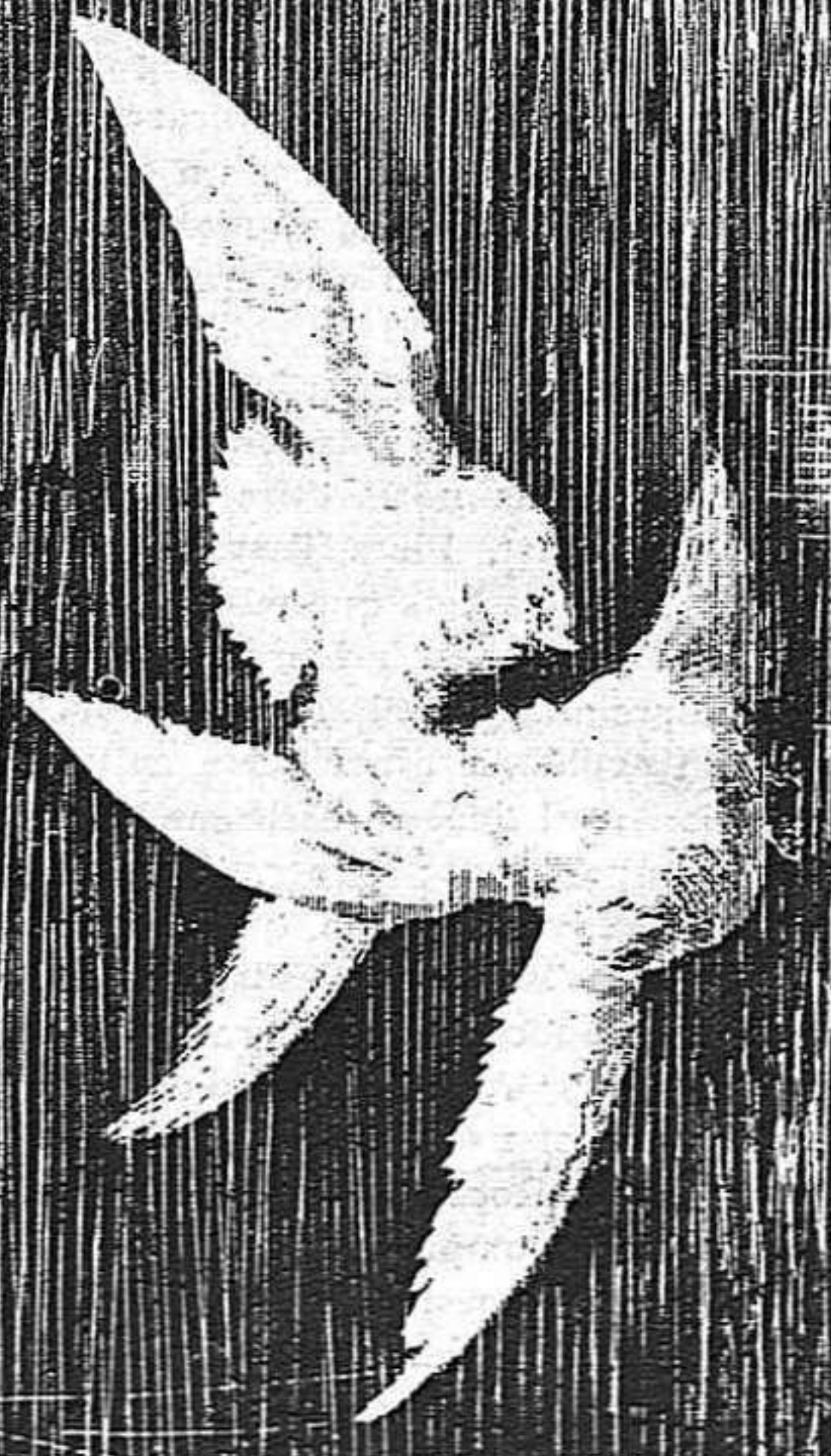
Davant d' aquesta vida tan duradera y esplendent de la poética institució catalana, davant dels riquíssims fruyts, que á ella deu la nostra literatura, més respectada y fins més coneguda dels forasters que de molts de la familia, davant del amor cada dia en augment que ella ha fet néixer envers las cosas de la terra ¡qué han de gosar dir los que menypreuhan la nostra llengua y volen negarli un lloch al costat d' altrás més afortunadas, que si poden comparashi per sa bellesa, no han de plaurens com la nostra perque no son la que parla 'l nostre cor?

Tot aixó 'ns venia al pensament quan travessavam lo portal del históric y bellíssim saló de la Llotja pera presenciari una vegada més la festa major de las llettras catalanas; y tals ideas nos umplian de goig y d' entusiasme y 'ns duyan al cor l' esperansa del pervenir esplendorós que á Catalunya está reservat y que tants cops hem fantasiat en nostres somnis de catalanista.

Que 'ns perdone 'l lector benévol totas aquestas reflexions, que no hem pogut pas deixar d' escriure pera donar eixida al sentiment que 'ns umple 'l cor al pendre la ploma ab l' intent de ressenyar la festa dels Jochs Florals d' enguany. Anémho á fer deseguida y en pocas paraulas. Al davant d' una concurrencia com pocas vegadas numerosa y atenta llegí 'l popular poeta don Frederich Soler lo reglamentari discurs presidencial, ple tot ell de brillantíssims conceptes y de reflexions molt oportunas, que á cada punt interrompian los picaments de mans del auditori. Descolla en primer terme en aquest discurs l' oportunitat; no es que s' hi troben á faltar las altrás qualitats que son indispensables en un document de tal especie, sino molt al revés; pero lo que primer s' ocorre al parlar del discurs del senyor Soler es que té oportunitat, y que per ella es que va dret al cor dels oyents y entusiasma y val al autor una ovació completa; may cap autor ha estat aplaudit més de veras que 'l senyor Soler al terminar lo bell período en que interpretant los sentiments de tots los que l' escoltavan feya present al digne Capitá General de nostre Principat lo carinyós afecte que li tenim los catalans d' ensá que havem pogut apreciar sas estimables qualitats, sens recordarnos poch ni molt de que sa parla manifeste que no es pas fill d' aquesta terra; l' auditori 's va conmour ab las paraulas del senyor Soler y 'l brau general que tantas vegadas ha mostrat sa fredor en lo camp de batalla, no pogué contenir las llágrimas

PRIMAVERA

al sentir aquella franca expressió de la llealtat y la noblesa de cor de la gent catalana. No es possible transcriure 'ls brillants conceptes que hi ha escampats en lo discurs presidencial; prou que 's llegirà ab afany de aquí poch temps quan se publiqui; pero lo que no's pot deixar d' apuntar son las següents paraulas, que van alsar una tempestat d' aplausos y que enclouhen una contestació tan atinada com poética al injust calificatiu de rencorosos ab que alguns han volgut afrontarnos.

«Qui com nosaltres hi ha pera olvidar afrontos y enterrar odís! Va venir Felip V, va esquinsar nostres furs y llibertats sagradas, va arrasar lo barri de la Ribera, y va alsar damunt una Ciutadela formidable, y quan després d' anys, que aixís cambian las sorts dels regnes, havem pogut enderrocar aquella montanya de pedra, res havem deixat del recort de tal oprobí. Podiam haverhi posat una lápida que recordés als vinents aquells agravis, podiam haver deixat en peu aquella histórica torre, monument eternal, conmemorable de l' amargor de aquells dolors inmensos, y no obstant, res d' aixó ha fet Catalunya; ha olvidat ofensas, ha apagat rancúnias y la fortalesa que va aixecar lo vencedor junt ab la granítica torre ahont van plorar tants màrtirs, está esborrada sota una catifa de flors que l' ayre encensa y 'ls papallons volant ab amor besan.» (1)

Seguim la ressenya de la festa, y estalviem paraulas, que s' allargaria massa aquest article. Llegida á continuació la memoria del secretari del Consistori senyor Pirozzini, s' obri'l plech que contenia 'l nom del autor de la poesia *La musa popular*, resultant ser D. Joaquim Riera y Bertran, qui recullí de mans del president lo premi de la *flor natural*, fentne entrega á la senyora donya Aurea Rosa Clavé; la bella y simpática filla del malhaurat fundador de las societats euterpenses d' Espanya fou proclamada *reyna de la festa*, ocupant lo silló á ella destinat entre 'ls picaments de mans de la concurrència. Lo senyor Riera llegí sa poesia admirablement fentse aplaudir bona cosa.

Fóren concedits los accésits á la *Flor natural* als senyors don Artur Masriera y don Emili Coca per sas respectivas poesias *L' arbre de Maig* y *Ma vall*; doná lectura de la primera 'l senyor Ribot y Serra y de la segona 'l mantenedor don Artur Gallard.

Lo premi de l' *englantina d' or* va obtenirlo donya Dolores Moncerdá de Maciá per sa poesia *Otger*, que va ser llegida per don Joseph Blanch; la distingida escriptora passá á seure al costat de la reyna de la festa essent objecte de falagueras demostracions. Se concedí 'l únich accésit á aquest premi á la poesia *La presa de Santa Clara*, de don Ramon E. Bassegoda, que fou llegida pe 'l senyor Cabot.

Los accésits á la *viola d' or y argent* se concediren á las poesias *Lo vol de l' águila* y *Espines* de don Joseph Franquesa y donya Dolores Moncerdá respectivament, llegint la darrera de las duas composicions lo senyor Blanch.

Del treball en prosa *Los petits sayons*, distingit ab la joya oferta per la redacció de *La Renaixensa*, resultá serne autor don Emili Vilanova, y de la poesia *Lo lleó de Queralt*, que obtingué 'l premi ofert per l' Ajuntament de Reus, lo mestre en *gay saber* don Francesch Ubach; fou llegida aquesta poesia pe 'l president del Consistori senyor Soler.

Lo mantenedor don Joseph Feliu va despedir á la concurrència ab un bell parlament de grácias. Y dit aixó podem donar per acabada la nostra tasca. No volem ni debem aventurararnos á expressar lo concepte que havem format de las composicions premiadas, porque judicant per l' efecte que causa 'l sentir las llegir una sola vegada nos exposariam molt á equivocarnos en nostre judici; aixó s' ha de fer després d' un exámen detingut, ab l' obra al devant dels ulls, ab molta calma y haventse esborrat bé l' impressió que produí una sola lectura.

Nos descu y davam de consignar que en los costats del dossier s' hi havian colocat duas lápidas en que 's llegian los noms dels catalanistas morts durant l' últim any, Domingo, Negre, Robert, Piera Tossetti, Casamitjana y Sans, aixís com los dels que moriren en lo any anterior, Bartrina, Barba pbre., y Morer.

Com cada any, al vespre mateix de la diada dels Jochs Florals celebravan un espléndit dinar bona colla de catalanistas, pronunciantse al final entusiasmats brindis y llegintse escullidas composicions; d' entre 'ls primers es digne de citarse 'l del senyor Angelon, que referintse á la generació que restaurá 'ls Jochs Florals va dir que ella havia fet poetas y que tocava á la d' ara fer ciutadans; las paraulas del senyor Angelon van aixecar una tempestat d' aplausos; notables fóren també 'ls brindis dels senyors Soler, Almirall, Roca, Calvet y altres que fora llarch apuntar; entre las composicions llegidas hem de fer especial menció de las poesias dels senyors Calvet, Matheu y Guimerá y d' un fragment de *Los petits sayons*, obra premiada del senyor Vilanova.

L. MERCADER.

1) Ho copiem de *La Renaixensa*.

¡POBRA PATRIA!

Nostra patria endogalada
y escarnida y sabrejada,
catalans, avuy veyem;
y la llengua ha de ser muda
y la ma no pot da ajuda,
y ab la rabia continguda
nostres cors assadollem.

Com un roure que 'l desbrancan
de la patria 'ns en arrancan
tot lo noble y fort y gran;
ni 'ls tresors de rica herència,
ni 'ls esplets de nova ciencia,
ni 'l treball, ni la conciencia,
res per viure 'ns deixarán.

Nostres naus arreconades,
empobrides y corcades,
van podrintse dintre 'l port;
nostra Industria feynadora
l' han ferida ab ma traydora;
lo Dret vell espera l' hora
com un condemnat á mort.

Pobra patria mal ferida!
pobra patria adolorida!
hont hi ha mal com lo teu mal!
En ta sort desesperada,
que espera ara ta fillada?
quina sanch li has enconada,
que no 't sab trencá 'l dogal!

Oh, vindrá, vindrá 'l gran dia
que 's desperte qui dormia,
y 'ls més sorts hi sentirán;
ah, llavors, tothom alhora,
quin esclat de via fora!
fins los mots, al sonar l' hora
de la tomba s' alsarán.

FRANCESCH MATHEU.

(Del *Llibre de la Patria*.)

LO MES DE MAIG

BEN probable, fácil es que si 'ls legisladors espanyols continuan celebrant tractats de comers, ab nacions extranjeras pera recompensar la indolencia y atrás de moltas provincias d' Espanya, castigantne las que estableixen progrés ab sa inteligencia y activitat, prompte Barcelona perdi la fama de ciutat industrial; pero, encar que 's posin en práctica, totas las fanáticas aspiracions del club llibrecambista de Madrid, será la nostra capital, per més que no 'n tinga fama, la ciutat de las flors. Es quasi segur que 'ls jardins de Fransa, ni 'ls de Inglaterra no 'ns farán concurrència.

Al mitj de l' enguniosa crisi que tristament atravessa la nostra terra, se necessita fer un gran esforç pera parlar de floretas, mes no pot ser altrament tractantse de Barcelona y del mes de Maig, porque lo sentiment y lo cult de la belleza apreciant las flors, se manifesta entre nosaltres fins á donar á la ciutat una de sas fesomias especials y características. En Espanya los jardins se dehuen principalmente á la bondat de son clima; la naturalesa hi fa més que la ma del home. En altres paissos menys favorecuts, la floricultura es una ciencia, un art y una industria, pero tant á Espanya com fora d' ella, no hi ha una capital que tinga concentrat lo comers de las flors, en un mercat, com lo que porta aqueix nom en un tros de la nostra Rambla.

Lo lloch, per sa situació céntrica, ombrejat per una ataphida volta d' arbres que fraccioanan en mils raigs y reflexos la viva llum del sol, y orejat per la brisa del mar, no pot ésser més apropósit. Per aixó, si te Barcelona al costat de sos carrerons y mefíticas clavegueras, un quadro constant de belleza y poesia de debó; es aquest, la Rambla de las flors. Aire, llum y aromas, vida y moviment y en contrast ab lo

esclat de color, de rosas, clavells y peonias, las nenas barceloninas y la brillantó de sus ulls. ¿Qué hi fa que las flors sols duren un dia y la joventut no gaire mes? Lo infinit de la naturalesa renova constantment la vida en tot y lo jovent y las flors continuan completant y embellintlo encara, lo quadro hermós de la nostra Rambla.

La Rambla de las flors, es una prova eloqüenta de que no tot á Barcelona es llana y cotó; felisment, si las preocupacions especials del nostre poble, lo fan práctic y positiu, no per aixó careix de sensibilitat pera mostrar indiferencia devant las manifestacions de la belleza; essent en lo íntim tan artístich com altres habitants de la nació espanyola, que de carácter menys concentrat y reflexiu, mostran més vivesa y vehemencia en sa manera de ser.

Lo comers de las flors á la ciutat y sa cultura en los milers de jardins de las torres dels encontorns, demostran un sentiment instintiu de art entre nosaltres y del que s' en feu eco lo geni del popular Clavé en la més inspirada de sas composicions.

Un poble que sent y aprecia, lo que 'n podem dir l' art de la vegetació, que 's cuida de comprar flors y que planta jardins en lloch de hortas de bróquil y escarola, no es tan esclau de l' interés com alguns suposan, avans al contrari, es propens á ideas generosas y susceptibles, educant aqueix instint, de produhir resultats de utilitat y de belleza en benefici del millorament y progrés.

Donchs, desde la noya que infringeix las *Ordenansas* municipals, omplint las finestras y balcones de clavellinas y moradux, fins al opulent propietari que rodeja la *torre* de jardins é invernáculos un aplaudiment: y un també á las barceloninas totas que ab sa presencia en la Rambla sostenen y aumentan las transaccions de eix mercat que tant artística fesomia dona á Barcelona, símbol de la cultura y civilisació del nostre poble.

J. LL. PELLICER.

Paris, Maig, 1882.

FREDERICH SOLER Y HUBERT

(SERAFÍ PITARRA)

ESCRIPTOR catalá més fecundo, més general y més popular en Catalunya es don Frederich Soler y Hubert, qual retrato donem avuy en LA IL·LUSTRACIÓ CATALANA.

En proba de la seva fecundia, bastará dir que 'n lo espay de disset anys ha donat al teatro y á l' estampa, unas vuytanta produccions escénicas, un gros volum de poesias ilustradas, dos volums de baladas y un altre de poesias humorísticas, que ha coloborat en tots los principals periódichs que han sortit en catalá, y que á més de tot aixó ha escrit y publicat en castellá una novela y distints dramas.

Es general en la poesia lírica, puig ha cultivat tots los géneros desde 'l més frivol humorístich, fins á la oda d' entonació poemática. Y en la poesia escénica ha donat cómicas paródias com *L' esquella de la Torratxa* y *Lo castell dels tres dragons*; divertits fins de festa com *Cura de moro* y *Lo ret de la Sila*; comedias de costums, com *Las francesillas* y *L' àngel de la guarda*; dramas, com *Las euras del mas* y *Cércol de foch*; alta comedia, com *Lo dir de la gent*; y poema dramátich, com la seva última producció *La banda de bastardia*.

Pera ferse cárrech de la popularitat que te en Catalunya 'l senyor Soler, no hi ha més que anar al Teatre Catalá en l' estreno d' una producció seva, y 's veurá plé á vessá, y en los teatros de las demás poblacions catalanas ahont se representan ab preferència y ab gran éxit las sevas obras.

Comensá don Frederich Soler á dedicarse al cultiu de las lletras per passa temps, si be ab decidida afició, consagranthi las horas que li deixava vagativas la seva professió de relletjer.

L' aculliment que obtingueren per part del públich las primeras obras que doná al teatro, va fer que las empreses sollicitessen d' éll novas produccions, fins que

's vegé en la precisió de deixar l'ofici manual per la carrera literaria, que tanta gloria debía donarli.

Ab motiu d' ésser humorísticas las primeras composicions del popular poeta, que á altra causa no volem atribuirho, siguié en Soler objecte de duras y fins injustas censuras, com si fos un pecat literari 'l cultivar en catalá un género que desde Homero ensá, en totas épocas y en totas las literaturas ha sigut considerat igual als demás géneros.

Lo seu primer drama sério y sentimental, *Las joyas de la Roser*, no siguié prou, á pesar de tot, pera detenir la corrent contraria que envers á ell s' havia establert y cregué que com no tenia una carrera científica ni literaria, havia de ferse ab un títol que li dongués, sino més mérit, major autoritat.

Aixís fou com al mateix temps que escribia pel teatro, concorria també al certámen dels Jochs Florals y un any vegé mencionada una poesia seva, un altr' any guanyá un accésit, un altre siguié premiat ab la *flor natural* y en 1875 se vegé adjudicats dos premis ordinaris, dos extraordinaris, dos accésits y cinch mencions honoríficas, obtenint lo títol de *Mestre en Gay Saber*.

Acostumat lo senyor Soler á pensar, desarrollar y resódrer arguments escénichs, també en las revas poesias liricas procura buscarhi argument, y desde l' exposició fins al desenllás las conduheix ab interés escénich, lo qual las hi dona més forsa de la que pot donar per ell sol lo vestiment líric. Aquesta qualitat ressurte en sas principals poesias, *Lo baster del Esquirol*, *La cansó dels aucells*, *Los companys de Sertori*, *La monja*, *Lo mantell de la reyna*, *La batalla d' Ilerda*, *La bandera de Santa Eularia*, etc.

Com á escriptor dramátich, es verdaderament assombrós que produhint tant, siguin tan distints tots los arguments de sas obras.

Observador escrupulós, pinta 'ls caràcters dels personatjes ab tota veritat y descriu escenas populars ab tanta justesa, que semblan trasladadas fotográficamente de la vida real á las taulas.

Posseheix á la perfecció tots los ressorts de que necessita l' autor dramátich. Te un inagotable caudal de agudesas per quan vol promoure l' hilaritat en l' espectador, sab acudir al sentiment de la tristesa, quan vol arrencar llágrimas, troba efectes inesperats, quan vol fer creixer l' interés y desenlassos imprevistos perque 'l mateix interés no s' aparte del públich fins al caure 'l teló.

Coneixedor ab profunditat del llenguatge, sab adaptar-lo perfectament als caràcters que descriu, y 'ls personatjes dialogan ab una facilitat que sorprén.

Poeta d' imaginació ardenta, esparceix per los seus dramas conceptes grandiosos, pensaments brillants; revesteix de poesia los efectes teatrals; y troba fórmulas elegants y afalagadoras pera vestir agradablement las situaciones de més cruheza.

En una paraula: ell fou lo verdader creador del modern teatro catalá y ell sol es qui 's dedica ab tot afany á donarli vida, essent aquesta la seva única afició y carrera que segueix ab estudi y talent.

Lo naturalisme es l' escola d' aquest poeta catalá, com ja 's pot comprendre per la qualitat d' observador que hem fet notar en ell, pero te un tacte esquisit pera desbrossar de l' escena tot alló que tendint al realisme pot ésser antipátich ó repugnant, seguint en aixó 'ls consells de Schlegel que diu que «lo drama nos presenta 'l quadro de la vida, embèllit.»

En *La banda de bastardia*, última obra estrenada en lo Teatro Catalá, ha preferit l' autor adaptarhi la forma poemática á presentar un argument que sens dupte hauria resultat descarnat en la simple forma dramática.

Un home que vol matar á un innocent perque 'l creu fill del adulteri comés per la seya esposa, per més que 'l criminal propósit estigui lligitim per la fundada creencia de que 'l seu escut nobiliari y honrat vagi á parar á un hereu de bastant engendrament, sempre era de tómer que despertés en l' auditori un sentiment repulsiu.

¿De quina manera fugir d' aquest perill? Donant á la obra, com ha fet lo senyor Soler, la grandiositat del poema; revestint als personatjes d' afectes extraordinaris, fentlos parlar ab conceptes elevats y procurant cubrir ab las més preuhadas galas de la poesia totas las impresions duras del argument.

Aixís ha lograt l' autor comoure agradablement al públich; pero aixó sols podia lograrho un poeta d' imaginació tant privilegiada com la d' ell.

L' entonació d' un poema es solemne, pero ha d' ésser sostinguda; y sostenirla en una acció escénica, ab la diversitat de personatjes qu' en ella 's mouhen y en las variadas situaciones en que 's troban, sols als génis poéticos está reservat.

En *La banda de bastardia*, hi veyem en la presentació d' un senyor feudal, al feudalisme en pés ab tot lo seu poder jurisdiccional y fins ab lo dret de vida y mort sobre de sos vassalls; hi veyem en un vassall de remen-

sa, l' estat d' opressió en que 'ls remensas se trobavan fins al punt de que ells mateixos se creguessen perteneixents á una rassa degenerada. L' autor catalá ab lo alé de Shakspeare y Calderon, ab una acció nos pinta una época. Al sortir de la representació de *La banda de bastardia*, tots los espectadors saben lo qu' era lo feudalisme y 'l qu' era 'l vassallatge de remensa.

No podem terminar aquestas breus noticias de 'n Frederich Soler sense recordar lo seu discurs de President del actual Consistori dels Jochs Florals.

En aquell treball se troba exposada la seva idea sobre 'l catalanisme: l' amor á la terra mare ab preferéncia á las terras germanas. Aquest tema desenrotllá 'l senyor Soler per medi de fermes y lógichs arguments, y ab tanta elegancia de forma presentats, que cautivá per llarch espay á tot lo divers auditori que concorregué á la poética festa.

CONRAT ROURE.

UN ARTISTA CATALÁ DESCONEGUT

EN JOSEPH SOLER Y OLIVERAS

1808-1840

ARTISTA era la situació del art pictóric en Catalunya al comens de l' actual centuria. Las capdals obras dels Juncosa, Viladomat, Tramullas y altres excelents artistas dels sigles xvii y xviii, després d' haber creat escola, restaban completament oblidadas á causa de las excepcionals circunstancias que presentá aquell período de l' historia patria. No s' esmentan en los anys del art catalá d' aquella época los noms de notables autors, quals firmas vingán á immortalizar determinadas obras, per aixó es que quan trobem referencias —per insignificants que sian— d' un pintor d' aquells temps, per natural curiositat correm á indagar sas obras, á fi de continuarlo en la llista dels artistas catalans, y ensemps donar á coneixer las produccions qu' acreditan sos estudis é inspiració. Las anteriors rahons motivan lo present article, puix, repassant lo registre d' espanyols il·lustres de *Las Glorias nacionales* per Ortiz de la Vega, trobarem la següent relació que traduhim:

«SOLER Y OLIVERAS (DON JOSEPH), pintor que morí jove quan oferia bellas esperanças. Habia pintat sis quadros de la vida de Sant Elias pera 'ls Carmelitas de Barcelona, que desaparegueren en 1835; dos anys després publicá un curs complet de pintura.»

Encontinent, desitjarem ampliar aquesta breu, més interessant noticia, y fruit de nostras investigacions es lo present treball, que publiquem, donchs aixís restará perpetuada la memoria d' un pintor catalá desconegut.

Nasqué don Joseph Soler y Oliveras en la ciutat de Manresa en l' any 1808, essent batejat en la Seu de la mateixa ciutat; don Jacinto Soler y Busquets y donya Ramona Oliveras y Torrella foren sos pares; sentne molt respectat y conegut lo primer com á familiar del Sant Ofici, y enemich dels francesos invasors de Catalunya, los quals li tenian guerra declarada per las moltas pérduas que 'ls havia ocasionat en virtut de las continuas comissions y delicats encàrrecs que la Junta de Catalunya y 'l Corregiment de Manresa li endressaren, segons se desprén de distints documents d' aquella época. Pertanyent Soler á una familia acomodada—n' obstant los perjudicis qu' experimentá á consecuencia de sa llealtat y patriotisme—fou dedicat per son pare als estudis, seguint las primeras lletres en lo Col·legi de PP. Jesuitas de Sant Ignasi de Manresa, desde 1819 á 1822 en que 's trasladá sa familia á Barcelona; en aquesta ciutat cursá la segona ensenyansa baix la direcció de don Pere Martyr Armet, y simultáneament lo dibuix ab un dels professors dels estudis establerts en la Llotja per la florent Junta de Comers. En l' any 1828 ingressá en lo Seminari Conciliar d' aquesta ciutat pera estudiar filosofia, y després de termenar eixos estudis preparatoris, començá los juridichs á Valencia seguintlos ab singular lluhiment, puix als 20 d' Agost de 1835 fou rebut com Advocat per la Reyal Audiencia de Barcelona, inscribintse en lo Col·legi dels d' aquesta ciutat al 8 de Febrer de 1837.

Tant á Barcelona com á Valencia 's dedicá continuament al estudi de la pintura baix la direcció de professors tan acreditats com don Antoni Ferrán y los dels estudis establerts en la Llotja, adelantant en ell d' una manera notable si 's considera qu' al mateix temps exercia la honrosa professió del foro. Mostra d' ayals progressos es un gran retaulé al oli que representa la Verge de la Soletat, copia d' un altre que 's conserva en una esglesia de Valencia, pintat pera las monjas dominicas del Monastir de Santa Clara de Manresa, lo qual demostra la seguritat y destresa del pincell de son autor, y lo mateix quadro reproduhit en menor tamany se conserva en poder de don Jacinto Soler, de Tarrasa. Segons indicació de persona ben enterada, pintá ademés

duas testas de tipos orientals, una d' ellas retrato de una senyora molt coneguda á Barcelona, quel procedencia present se desconeix, mes assegura eran executadas ab desinvoltura, facilitat y apropiat colorit y entonació, y ensemps una escena de la passió de Jesu-Christ també desapareguda. Dos retratos, propietat l' un del antedit senyor Soler de Tarrasa, y altre del autor d' aquest article, donan completa idea de lo qu' era 'l pincell de 'n Soler, puixlo primer presenta qualitats, á nostre humil modo de veurer, tan sobresurtints que basta per si sol pera acreditar á llur autor d' hábil colorista y fael reproductor de las líneas y musculatura facials, dins fondo negre, imitant aixís l' estil dels mellors mestres. No obstant, ahont debia quedar sentada y vinclada la reputació de 'n Soler es en los quadros que, segons lo senyor Patxot, pintá pera lo Convent de Carmelitas calats de Barcelona. Molt habém cercat á fi d' indagar lo siti en qu' avuy se troban, més en vá; puix segons relació d' alguns frares, que 'ls coneixian, foren cremats, ó més be robats quan nostra ciutat presenciá las desastrosas escenas del any 1835; empero se 'ns ha confirmat la noticia de que efectivament fou ell l' autor que pintá las vidas de Sant Elias y de Sant Antoni Abat en sis quadros, com pintá Viladomat las de Sant Tomás y de Sant Francesch pera 'l Seminari, y 'ls Fra-menors de Barcelona respectivament, quals sis retaulés eran dos per lo alt representant las efgies de dits Sants, y los altres quatre per través figuraban passatjes de la vida dels mateixos. Dita obra li encarregá lo Prior del Carme Fr. Antoni Genery Roca, destinantla al adorno de la sala prioral, y casualment aixó nos fa presumir que la indicació de que fou pastura de las flamas es errada, puix fins fa poch anys encara 's podia admirar intacta aquella part del convent —que segons las constitucions de la ordre carmelitana deu estar al indret ó propera á la porta d' entrada—y admirarse ensemps los bonichs adornos de cerámica valenciana (sigle xvii) qu' exteriorment l' embellian, los quals malhauradament han desaparegut, no obstant lloables esforços. Sia com se vulga lo cert es que quants podrian estar enterats del assumpto, no 'n tenen la menor noticia; lo qual es una vera llástima, puix, segons tenim entés, eran quadros de dimensions grandiosas y essentne, com reyalmes, l' assumpto d' importancia histórica y religiosa, podian reunir cualitats y també defectes que 'ls fessin interessants pera l' estudi y la contemplació dels intelligenes.

Si las anteriors noticias bastan pera donar reputació—encar que modesta—á En Joseph Soler, pujará de punt l' aprecio que mereix dit autor si 'ns fixém en Pobra titulada *Curso Completo de diseño y pintura en sus tres principales ramos de olio, temple y fresco*, que publicá sots las inicials J. S. y O., ajudat per la valiosa col·laboració de don Antoni Ferrán, académich de mérit, y professor de pintura de la Reyal Academia de Sant Carles de Valencia (1); nosaltres conservém un exemplar de dita obra—impresa á Barcelona per Joseph Torner en lo mes de Març de 1837—y las láminas qu' adornan los dos volums de que consta, no menys que 'l nudrit text dels mateixos, demostran l' estudi teóric y práctic de llurs autors que, donant utilíssimas reglas y conçells desde los més rudimentaris principis del dibuix, fins als més complicats efectes de la composició y del color, ompliren la falta de que 's planyia l' art pictóric en Espanya á causa de no comptar ab obras dogmáticas compendiadas y completas, que preparassin als deixebles del diví art, á fi de dirigir sa inspiració y geni artístich per las vias de l' estética y de l' armonía, llavors tan oblidadas á causa del exagerat romanticisme que personifica aquella época. Las anteriors obras didácticas y críticas de Cean Bermudez, Eussebi, Pacheco, Pozo, Arfé, Azárra y altres, pecaban per especialissimas las més y las restants per incompatibles ab l' estat del diví art en aquella época—no obstant sa reconeguda importancia y autoritat—y per aixó nostras autors, en seguint l' exemple de Leonard de Vinci, escrigueren la que 'ns ocupa, la qual en compendiada brevetat, presenta útils tractats sobre la composició, colorit, perspectiva, estudi y caràcters de las distintas escolas de pintura y dels diferents ordres arquitectonichs y, per últim, un curios *Diccionario de diseño y pintura* que dona coneixement de la terminología y tecnicisme especial d' aquesta branca del art.

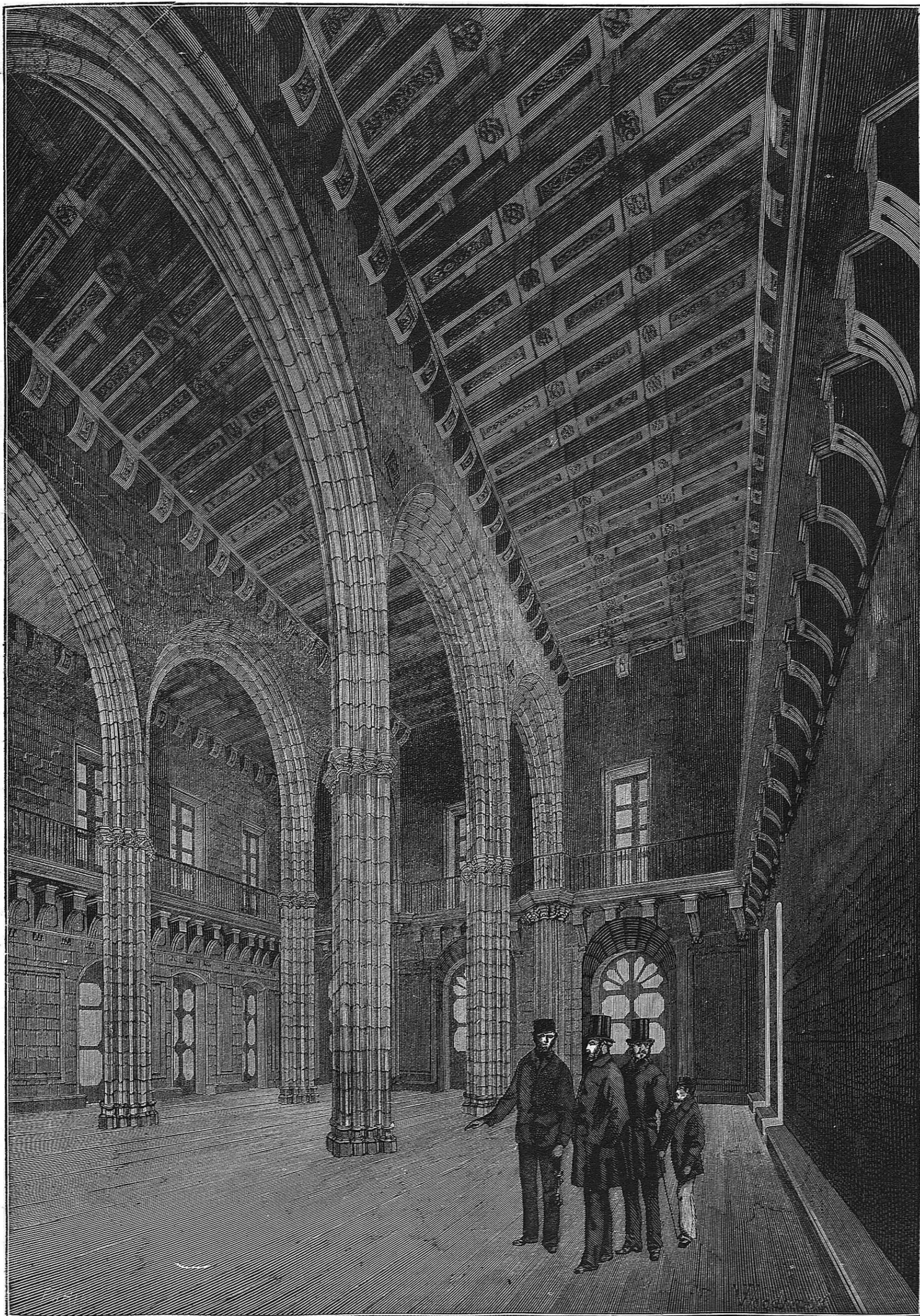
Tals son las noticias que referents á don Joseph Soler habém pogut aplegar després de pacient investigació; dadas las singulars probas de son privilegiat talent, sa constancia en l' estudi y en la práctica y sa incomparable modestia, no duptém qu' hauria arribat á ocupar un siti distingit entre 'ls pintors de sa época, si la mort ab sa inflexible tallanta no hagués segat, com brí de palla, sa aprofitada y laboriosa existencia en lo mes de Janer de 1840, quan sols comptaba 32 anys.

LLUIS MARÍA PUIG.

(1) Conserva l' original l' antedit Sr. Soler de Tarrasa, germá del autor.

VENUS Y CUPIDO. — GRUPO DE GINÉS EXISTENT EN LO MUSEO DEL PRADO Á MADRID

SALÓ DE LA LLOTJA DE BARCELONA

A LA VERGE DE MONTSERRAT

EN L' ALBUM QUE 'LS TROVADORS CATALANS LI OFERIREN EN 1881

La patria catalana, ja 'ns ha sigut tornada,
l' arbre de renaxensa ja ha tret bona llevó;
ahir teniam reyna, avuy ja es coronada,
lo crit de tot un poble, unánim l' ha aclamada
ab veu d' adoració.

La Moreneta santa que á Montserrat vetllava
no mes vol ser senyora de nostre poble ardit;
ella, la tota pulcra que als cors amants guiava
y als reys magnats y génis, benéfica inspirava,
per reyna hem escullit.

Será l' ideal puríssim, senyera de victòria,
que 'ns portará valenta lo pervenir mellor;
será l' arca sagrada que 'ns servará la gloria
d' aquella época augusta, de solemnia memoria,
de benhaurat recort.

Desde son aspre temple ab magestat callada
imposará la idea d' amor, virtut y pau;
y ab armonía mágica de vella arpa arrancada,
fará entoná als nous héroes, la cántiga inspirada
d' alé potent y brau.

Desde las verdas ribas del Llobregat y 'l Noya
fins las floridas balmas del Bruch y Monistrol,
pomellarán per ella la més flayrosa toya
y 'ls pinsanets y grivas, li cantarán ab joya
al náxe y morí 'l sol.

La vella pagesona d' usansas vallesanas
la invocará al cap vespre guaytant son tronó real,
y 'ls aplechs de fadrinas xamosas y galanas
li portarán ofrenas desd' las regions llunyanas
d' hont baxa 'l vent terral.

Dels fadrinets alegres las collas axeridas
farán bon companatge ab los aplechs llampants
dels aspres montanyesos, de carns empedrehidás,
d' empresa titanésca, de fetas atrevidas,
de cors senzills y grans.

Los ciutadans qu' encara no han renegat la terra
també vindrán á durli presents ben escayguts,
y pujarán alegres la benehida serra
mostrant que may s' oblida, mostrant que may s' aterra
l' ideal dels convensuts.

S' hi amostrará ab fermesa lo vot de tot un poble
respirantshi benéfichs los ayres del terrer,
aspiracions, desitjos, que la fé santa acobla,
tot lo més venerable, tot lo més pur y noble;
jaquí tornarà á ser!

D' aquí sortirá encara la brava renaxensa,
la honrada fesomia del poble catalá;
aquí dirá la pátria tot lo que sent y pensa,
la nova Catalunya, aquí sense temensa
altiva 's mostrará!

ARTHUR MASRIERA COLOMER
Montserrat, Septembre, 1881.

GUTENBERG

per
ALPHONSE DE LAMARTINE

XV

TANT prompte com estigué en possessió de sa prempsa, Gutenberg comensá á imprimir. No 's tenen grans noticias sobre 'ls primers llibres que sortiren de sa prempsa, pero 'l carácter profundament religiós de l' inventor no deixa lloch á dubte sobre la naturalesa de las obras á que ell degué consagrar las primicias del art. Segons tota certesa foren llibres sagrats. L' art inventat per Deu, y per l' inspiració de Deu comensa per Deu. Las impressions posteriors de Maguncia ho testifican; los cants divins, los psalms y la célebre Biblia llatina foren en Maguncia las primeras páginas que sortiren de la máquina inventada per Gutenberg, y aplicada al us de las facultats humanas més piadosas, l' entussasma lirich per son creador, y lo batech terrestre sobre sos destins. L' alabansa y la pregaria, si gueren en las mans de aquest home piados los dos primers crits de la prempsa! Ella sen deu vanagloriar per sempre més.

Faltan detalls, tant á Estrasburg com á Maguncia, ahont nosaltres los habém cercat, sobre las primeras

impressions auténticas, puig que sia per humilitat, sia per orgull, Gutenberg no posá 'l seu nom en cap d' aquestas obras de tipografia. Los uns crehuen que s' abstué de firmarlas per un sentiment de modestia cristiana que no volia atribuir á un nom d' home una gloria que ell concedia per enter al inspirador divi de la seva invenció; altres crehuen que no las firmá porque aqueixas impressions eran una obra industrial y servil, qu' hauria degradat á sa familia y á sa noblesa, y l' hauria fet abdicar de sa categoria en sa pátria.

Sabém tan sols, per una acta de donació fet á sa germana Hebele, religiosa del convent de Santa Clara, de Maguncia, que l' hi havia donat possessió dels llibres piadosos qu' havia estampat en Estrasburg, y li feu la promesa d' enviarli successivament tots los que sortiran de sa prempsa.

Peró al sendemá de sa victòria, l' esperavan grans disgustos. Sabém que la necessitat de procurarse caudals pera la seva empresa l' havia obligat á associarse. La necessitat de donarse auxiliars en los diversos treballs d' una imprenta en gran escala l' havia obligat á fer á sos associats y á un gran número d' obrers la confiança de la seva obra y fins á enterarlos del secret de sos procediments. Sos associats, cansats de suministrar fondos á una empresa que, falta de realisació, no 'ls remunerava encara, no volgueren prosseguir en una obra tan ingrata. Gutenberg va conjurarlos á que no l' abandonessen en aquell moment en que ja tocava la fortuna y la gloria, pero ells no consentiren, en suministrarli, nous recursos, sino ab la condició de entrar en participació completa de tots sos misteris, de tots sos beneficis, de tota sa propietat y de tota sa gloria.

Per l' éxit de l' obra vengué lo seu renom. Lo nom de Gutenberg desaparegué; l' associació ofuscá l' inventor; ben prompte no fou més qu' un artesá de son propi taller. Aixís mateix Cristofol Colon regressava encadenat en son propi vaixell per la tripulació á qui havia descobert un nou mon.

XVI

Aixó era poch; los hereus d' un dels associats van intentar contra d' ell un procés pera disputarli l' invenció, la propietat, l' explotació de l' obra; lo portaren davant dels Jutjes d' Estrasburg pera ferlo condemnar no se sab á quina expoliació més efectiva, més jurídica qu' aquella á que ell s' havia condemnat voluntariament. Sa perplexitat davant del tribunal fou extrema. Pera justificarse era precis entrar en detalls técnichs de son art, que no volia divulgar encara completament, reservantse al ménos á si mateix lo misteri de sas esperansas. Los Jutjes curiosos, l' apremiavan ab qüestions insidiosas, quals respostas poguessen revelar lo misteri de tots sos procediments, més ell las eludia preferint una condemna á la divulgació del seu art. Los Jutjes per arribar á possehir lo descobriment qu' agitava l' imaginació del poble, citaren á sos més fidels obrers y 'ls requeriren á que declarassen sobre lo que sabian, mes aquests homes senzills pero fidels y profundament adherits á Gutenberg, se resisteren á declarar la més petita cosa. La propietat de son amo quedá més segura en son cor que en la de sos cobdiciosos associats. Res traslluhiren dels últims misteris del art. Gutenberg, arriant, condemnat, potser expulsat, se retirá sol y pobre á Maguncia, la seva pátria pera recomensar sos treballs, y pera reconstruir sa vida y sa gloria.

Encara era jove, y 'l soroll de son procés en Estrasburg, havia popularisat la seva fama en Alemanya; pero tornava obrer á una pátria, de la que havia sortit cavaller. L' humiliació, la miseria y la gloria, lluytavan en son destí, y en las miradas de sos conciutadans. Tan sols l' amor lo reconeixia per lo que havia sigut, y per lo que devia ser un dia.

XVII

Veuse aquí lo que sobre 'l particular contan las tradicions locals y lo que testifican documents auténtichs de la catedral de Estrasburg del any 1437; l' un que demostra que la senyora *Agna de la Porta de Ferro*, esposa de Gutenberg, feu una donació á la catedral pera adquirir lo dret d' inscriure son nom en la llista dels benefactors pera assegurar-se aixís oracions pera ella, y pera 'ls seus descendents; l' altre fa menció de la seva mort.

Gutenberg, proscriu per la segona vegada per los plebeycs vencedors, fou estimat per una donzella, noble com ell, de la vila de Estrasburg, anomenada *Agna de la Porta de Ferro*, nom de casa seva, sens dubte pres d' algun castell feudal de las rocas del Rhin. Ell l' estimava ab la passió ardenta, severa y cavalleresca d' aquells temps de fidelitat. Habian promés casarse mútuament y per escrit. *Agna de la Porta de Ferro*, no s' havia cregut deslligada de sa fe per la pobresa y las desgracias de son aymador; ella l' hi guardava sa joventut, sa bellesa y son cor. Gutenberg, de retorn á Maguncia debía reclamar la fé de sa promesa, y retirar la penyora de sa propia fe que l' hi havia jurat, pero no ho feu. Sia

bu' ell temés conduhir á n' Agna, jove noble y distingida á la humiliació y á la pobresa en que ell s' havia precipitat, sia que 'l sentiment de veures desterrat per son treball manual de la noblesa feudal l' hagués fet indignar á sos propis ulls, no revindicá la fe promesa, ni oferí deslligar la seva esperant la rehabilitació y dias millors pera compartir ab aquella qu' estimava. Sa humilitat y sos escrúpuls resistiren á las més tendras instancias de sa promesa, y no pogueren ser vensudas més que per un requeriment jurídic fet devan de la oficialitat d' Estrasburg, de mantenir la promesa de casament qu' altre temps havia jurat.

Aquest requeriment d' *Agna de la Porta de Ferro*, existeix encara avuy com l' únich document auténtich de son casament. Gutenberg cedí per últim á aquesta violencia generosa del amor y enmaridá á n' Agna, de qual matrimoni tingueren fills que no visqueren.

L' herencia y l' hereu dels grans homes, son la seva invenció y 'l género humá.

Després de la sentència dels Jutjes del procés en 1439, que deixava á Gutenberg amo de son secret, condemnantlo solsament á pagar una indemnació als hereus de Andreu Dritzheue, abandonar los claustres del monastir de Sant Arbogast, y tornan á la vila de Estrasburg habitá en la casa de Thiergarteu, y allí establís sa primera imprenta.

Potser siga curiós notar que l' emplacament d' aquesta casa es encara avuy lo mateix del Liceu, com si aquest lloch hagués sigut anticipadament senyalat per un gran designi, y que després d' haber fixat las ciencias per la tipografia, hagués sigut destinat á propagarlas per l' ensenyansa.

Quan Gutenberg fou obligat á abandonar Estrasburg en 1446, ell hi deixá las tradicions de son art ab los col·laboradors y 'ls obrers iniciats en son descobriment y en sos procediments; y nosaltres trobem á Mentel ó Mentelin, notari públich, que no 's feu naturalizar burgés de Estrasburg, fins á 1447, y d' Eckstein, canonge de la catedral, qu' ajudats ab fondos proporcionats per lo convent del Cartuxos, y sens haber treballat ells mateixos en aquest art tan poch conegut allavors, s' establiren impressors y procedeixen ab la més gran celeritat á imprimir y donar á llum una *Biblia alemanya*. Moltes altres obras aparegueren successivament ab lo peu d' imprenta de Mentel, que feu una fortuna rápida, mentres que 'l desgraciad Gutenberg, perseguit per la miseria entrava fugitiu á Maguncia.

La fortuna qu' havia aumentat l' influencia de Mentel, y la rivalitat qu' existia entre las vilas independents de Maguncia y Estrasburg, afavori sos desitjos ambiciosos de substituir son nom al de Gutenberg. Tan completament fou aquest ofuscad, que en pochos anys Gutenberg fou oblidat ó voluntariament desviat, y Mentel proclamat en Estrasburg, inventor del *art divi* y s' instituhren festas en son honor.

(Seguirá)

Traduhit per ALBERT PUIGDOLLERS.

CARTA DE FIGUERAS

6 de Maig de 1882.

Sr. Director de LA ILUSTRACIÓ CATALANA.

CUMPLINT l' honros encàrrech que V se serví ferme delegantme com á son representant en las festas de Santa Creu que aquesta bonica ciutat acaba de celebrar, prenh la ploma y comenzo la missió meva manifestant als lectors de son favorecut periódich, que pocas vegadas nostre capital ampurdanesa s' ha vist tan concorreguda de forasters qu' han admirat ab justicia lo progressiu avansament de Figueras y las bellas naturals que ofereixen nostre campinya, una de las més productivas y anomenadas d' Espanya.

Pochs monuments artístichs y edificis, suntuaris ó arqueològichs mostra Figueras al visitant, pero en cambi aquesta falta está compensada ab l' espayós y ben trassat de sos carrers, ab la poca pendent que aquestos ofereixen y ab l' aspecte modernisat y alegre de nostra Rambla, plassas y passeigs. Conté actualment Figueras unas 12,000 ánimas y si be es sa industria relativament escassa, te algunas fábricas d' ayguardent, barrets de palla, blanqueria, etc. Hi ha alguns cassinos y cafés molts luxosos y ben decorats y bastants establiments dedicats al comers y venda d' objectes de primera necessitat y de modas, articles de merceria, rellotjeria y armeria.

Fora d' alguns balls de carácter particular y d' un altre que tingué lloch en un envelat açecat fora la població, las festas d' enguany varen cenyirse exclusivament al mercat de bestiar, y al certámen coral que fou molt lluhit y concorregut y qual premis s' adjudicaran lo dia 7, y al concurs literari del Centro Artístich Industrial, que mereix ésser ab detenció descrit, ja que de sobras s' ho val per l' importancia é ilustració que aquest acte dona á Figueras.

PASTA PECTORAL DEL DR. ANDREU

REMEY SEGUR CONTRA TOTA CLASSE DE TOS PER FORTA É INCÓMODA QUE SIA

CLASSIFICACIÓ DE LAS VIRTUTS D' AQUESTA PASTA EN LAS DIFERENTES VARIETATS QUE REPRESENTA AQUELLA ENFERMETAT

LA TOS

sera y convulsiva, intermptuda molts vegades per sofocació, com succeix als asmàtics y personas excessivament nerviosas. ja per efecte de una gran debilitat, ja per efecte de la coqueluche ó de un catarro, se alivia de moment ab las pastillas que contenen esta pasta pectoral. sentintse lo malalt á la primeres dosis molt mes tranquil y animat

LA TOS

ronca y fatigosas que es síntoma casi sempre de tisis y catarros pulmonars, així com la que es continua y rebelle, disminueix moltíssim, rebaixant per complert los accesos violents que portan á un estat de completa depauperació del malalt.

LA TOS

catarral ó de costipat, així com la que s'anomena vulgarment de sanch, ja sia de forma aguda ó crónica, se cura sempre ab aquest precíus medicament. Son numerosíssims los exemples de curacions obtingudas en personas que de molts anys patian semblant tos tan incòmoda y seguida, que al mes petit refredat se reproduhia d' una manera insufrible.

Es d' advertir que molts **TISIS** pulmonars provenen d' una simple **TOS**, ocasionada per un **COSTIPAT** mal cuidat. Aquest es donchs lo medicament mes segur para curar en uns casos y combatre en altres una enfermetat de quals terribles resultats se vechen diariament exemples

ASMA { ALIVI Y CURACIÓ DEL **ASMA** Ó SOFOCACIÓ PER DIVERSAS CAUSAS } **ASMA**

AB LOS CIGARRILLOS BALSÁMICHS Y LOS PAPERS AZOATS

Remey prompte y segur que penetra directament en forma de fum, dintre del aparato respiratori

Fumant un sol cigarrillo, fins en los atacs mes forts d' asma se sent al instant un gran alivi. La expectoració se reproduheix mes facilment, la tos se alivia, lo pit palpita ab mes regularitat, respirant després lo malalt ab mes llibertat.

Aquestos cigarrillos portan una boquilla tan cómoda, que no embruta 'ls dits y 'l fum s' aspira ab extraordinaria suavitat, poguentos fumar las senyoras y personas mes delicadas.

LOS ATACHS D' ASMA

per la nit se calman al instant ab los papers azoats, cremantne un dins la habitació, de modo que 'l malalt qu' s' trova privat de descansar, sent len prompte un agradable benestar, que s' converteix en lo mes apacible somni.

LOS ATACHS D' ASMA

Se venen aquestes medicaments en las farmacias de son autor, Rambla de las Flors, número 4 y Baixada de la Presó, número 6. Hi ha depòsits en las principals poblacions d' Espanya y de l' Extranjer

TALLERS DE REPRODUCCIONS ARTÍSTICAS

212 - GRANVIA - 212

THOMAS

14 - CANUDA - 14

BARCELONA

BARCELONA

GRABAT PANICONOGRÁFICH Y FOTOGABAT

Reproduccions de dibuixos de totes classes, manuscrits, mapas, música, estamperia, etc., etc., en clixés tipogrífichs

PRIVILEGI EXCLUSIU PERA L' APLICACIÓ DEL TON PAPIER

MARINERS CATALANS CÉLEBRES

PER

D. LLUIS M.ª SOLER Y PUIG

S' ha publicat, formant un bell volum de 48 planas, aquella erudita monografia; y 's trobará en venda al preu de 6 rs. en las llibrerias de Verdguer (Rambla, devant lo Liceo), Puig (Plaça Nova) y en lo domicili de autor, carrer de Claris, núm. 6

GRAN MAGATZEM DE ESTORAS FINAS

DE

JOSEPH ALZAMORA

Aquest acreditadíssim establiment situat fins are en lo carrer de la Condesa de Sobradíel, acaba de trasladarse al de Ataulfo, 5, ahont se trobará un variat assortit d' estoras de totes classes.

Ataulfo, núm. 5 Barcelona Ataulfo, núm. 5

Las **SENYORAS GERMANAS TORT** acaban de rebre de Paris un precíus y abundant assortit d' articles de roba blanca de la més esmerada confecció. - Especialitat en nuviatjes. - **Fernando VII, núm. 39, primer.**

Construcció de Bons Mobles
B. Fábregas
Ronda Universitat, 96

ESTABLIMENT DE **BANYS**

PASSATJE DE LA PAU

DIT DE «TRAS CORREU»
OBERT TOT L' ANY

BANYS DE LLIMPIESA Y RECREO, SULFUROSOS, ALCALINS, AROMÁTICHS, AB SAGÓ, & & HIDROTERAPIA ó curació de las malalties, especialment de las nerviosas. HIDROTERAPIA

Articles Tipo-litográfichs
Cef. Gorchs
Ronda Universitat, 98

LA ILUSTRACIÓ CATALANA

Desitjosa aquesta Empresa de complaure á molts suscriptors que 'ns han demanat tapas, tant per colleccions com per l' exposició de números solts, de LA ILUSTRACIÓ, hem encomenat á un acreditat taller d' enquadernacions la confecció d' aquellas, las quals podem oferir en Barcelona, als preus següents:

TAPAS ab dibuixos daurats y negres, cantonera y claus de metall, ilom de xagrí y tela inglesa, propias pera casinos, cafés, etc., etc.	Rs. 36
ENQUADERNACIÓ de lo publicat fins á últim del any passat ab tapas de gran luxo	» 36
TAPAS solas, tela inglesa pera l' enquadernació de volums	» 22
COLECCIONS enquadernadas de lo publicat fins á últim del any passat	» 130
COLECCIONS sense enquadernar.	» 100

Resto d' Espanya los mateixos preus, mes quatre rals per gastos de franqueig — Las cemandas se dirigitán á la Administració, carrer de la Unió, 28, entresol.

Se admeten anuncis pera l' última página á preus convencionals